

BEKTAŞI BİR HALK ŞAİRİ ALİ İLHAMİ VE DİVAN'I*

ALI İLHAMİ, A BEKTASHI FOLK POET AND HIS DIVAN

DAMLANUR KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE

Sorumlu Yazar/Correspondence

Öz

Bektaşilik; köklü bir geleneğe, uzun bir geçmişe sahiptir. Bu durum Bektaşilerin edebiyatına yansımış ve zengin bir Bektaşî yazınının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bektaşî şairleri; kültürel birikimlerini, inanç ve geleneklerini, yaşantılarını şiirlerine yansıtmuşlardır. Bektaşî tarikatı mensuplarından olan ve uzun yıllar Seyyid Battal Gazi Dergâhı'nda postnişinlik yapan Ali İlhamî de şiirlerinde bu tarikatın usul ve esaslarını, inceliklerini, inanç ve geleneklerini başarıyla işlemiş halk şairlerinden biridir. Onun şiirlerinin; Allah sevgisi, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, On İki İmam, Hacı Bektaş-ı Veli, Battal Gazi, Kerbela hadisesi, pir ve müşitlere bağlılık üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanında tabiat, dünyanın faniliği ve beşeri aşk da şiirlerinde yer bulmuştur. Nefse uymamak, kimsenin ayıbını görmemek, dünya sevgisinden el etek çekmek gibi nasihatlerle şiirini şekillendirmiştir. Ali İlhamî'nin şiirlerine baktığımızda Bektaşilik prensipleriyle örtüşen ve bu yolun ayınlerine destek veren şiirler olduğu görülmektedir. Ali İlhamî'nin şiirleri, şairin torunu Şükrü Efendi tarafından toplanarak *Dîvân-ı Şeyh İlhamî* ve *Seyyid Battal Gazi* adıyla tertip edilmiştir. Bu çalışmada ise 19. yüzyıl halk şairlerinden Ali İlhamî'nin Osmanlı Türkçesiyle yazılmış *Divan*'ının matbu nüshasında yer alan 49 şiir, Latin harflerine aktarılarak Türk halk şiiri hazinesine yeni ve zengin bir kaynak daha kazandırmak amaçlanmıştır. Ayrıca *Divan*'da yer alan şiirlerden hareketle Bektaşilik öğretisinin İlhamî'nin şiir dünyasında nasıl yer aldığı ve bunun nasıl dile getirildiği üzerinde de durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Bektaşilik, Ali İlhamî, Divan, Şiir.

Abstract

Bektashi order has a deep-rooted tradition, and a long history. This situation was reflected in the Bektashi literature and led to the emergence of rich Bektashi literature. Bektashi poets reflected their cultural background, beliefs, traditions and lives in their poems. Ali İlhamî, who was a member of the Bektashi order and who had been a Shaikh for the Seyyid Battal Gazi Lodge for many years, was one of the folk poets who successfully used the methods and principles, subtleties, beliefs and traditions of this order in his poems. It is seen that his poems focus on the love of Allah, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Twelve Imams, Hacı Bektashi Veli, Battal Gazi, the Karbala incident, and devotion to the founders of the order and mentors. The topics such as nature, the transience of the world and human love are also handled in his poems. He shaped his poetry with advices such as not following the soul, not seeing the fault of anyone, and abandoning the love of the world. Considering Ali İlhamî's poems, it is seen that these are the poems that overlap with the principles of Bektashi order and support the rites of this path. Ali İlhamî's poems were collected by Şükrü Efendi, the grandson of the poet, and arranged as *Dîvân-ı Şeyh İlhamî* and *Seyyid Battal Gazi*. In this study, it is aimed to add a new and rich source to the Turkish folk poetry treasury by transferring 49 poems in the in the printed copy of Ali İlhamî's Divan, one of the 19th century folk poets, written in Ottoman Turkish to Latin letters. In addition, based on the poems in the Divan, how the Bektashi doctrine was handled in İlhamî's poetry and how it was expressed was also emphasized.

Keywords: Tasawwuf, Bektashi Order, Ali İlhamî, Divan, Poem.

* Bu çalışma kapsamında Latin harflerine aktarılan şiirler, 2016 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Gülhan Atnur danışmanlığında hazırladığımız “Şükrü'nün Câmî' ve Mürettibi Olduğu *Dîvân-ı Şeyh İlhamî* ve *Seyyid Battal Gazi Adlı Eserin Latin Harflerine Aktarımı*” isimli yüksek lisans seminer çalışmasının gözden geçirilmiş hâlidir. *Divan*'ın tanıtımı 2021 yılında Atiye Nazlı tarafından yapılmış, Nazlı'nın makalesinde *Divan*'da yer alan şiirlerden örneklerle de yer verilmiştir. Çalışmayı makale olarak yayıma hazır hâle getirdikten sonra Ahmet Taşgın ve Hakkı Taşgın tarafından da metnin “*Mustafa Şükri Metin Baba Hayatı ve Eserleri*” adıyla yayımlanacağı öğrenilmiştir. Eser, 2022 (Aralık) yılında Çizgi Kitabevi'nden yayımlanmıştır.

Giriş

Ali İlhami, Eskişehir yakınlarındaki Seyyid Battal Gazi Dergâhı'nda postnişinlik ve türbedarlık yapan Bektaşî bir Türk halk şairidir. Aynı tekkenin postnişinlerinden Pir Mehmed'in oğludur. Pir Mehmed'den sonra yerine oğlu şair İlhami geçmiştir. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Ali İlhami'nin dergâhın tesisinden itibaren posta oturanların altmış dördüncüsü olduğunu belirtmektedir (İnal, 1969, 712). *Divan*'da verilen dergâhta postnişinlik yapan şeyhlerin silsilesiyle İnal'ın ifadesinin örtüştüğü görülmektedir (Şükrü, 1914, 33-36). 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı bilinen, Sultan Abdülmecid ve Abdülaziz zamanlarında vazife görmüş Ali İlhami'nin ne zaman ve nerede doğduğu, eğitim durumu ile ilgili kaynaklarda herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Ancak adına torunu tarafından hazırlanan *Divan*'da ilçe hakkında bilgi verilmesi ve dergâh postnişinlerinin isminin yer alması, bugün Eskişehir'de yer alan Seyitgazi beldesinde doğduğuna dair tahminleri güçlendirmektedir (Nazlı, 2021, 283). Kişiliği hakkında pek bir bilgiye sahip olamasak da yine *Divân*'ın ön sözünde nükteci, esprili ve itibarlı şairlerden olup nazım ve inşada yetkin, seçkin bir kişiliğe sahip, cömert, halim ve selim olduğu ifade edilmiştir (Şükrü, 1914, 3). İlhami'nin şiirlerinde yer alan birtakım terimlerden hareketle de hayatına dair bazı ayrıntılara ulaşılabilmektedir. Kızılbaşlık, bu terimlerden biridir. Kızılbaş terimi, Alevilere Sünniler tarafından takılan bir ad olup Alevi inanca sahip kişiler için kullanılmaktadır. Önceleri gerek Sünni, gerek Alevi olsun çoğu Türkmen oymağının kızıl börk giymesi vesilesiyle söylenen bu kavram, zamanla yaygın İslâmî anlayışa mensup kesimlerin börkü terk etmesinden sonra yalnız Alevi topluluklarının şapkası hükmünde kullanılmış, bu yüzden baş giyimlerinden hareketle bu kişilere Kızılbaş denilmeye başlanmıştır (Gökbel, 2019, 508; Üzüm, 2022, 546). İlhami'nin şiirlerinde geçen: “*Tutmuşum bu râhı sâbitem billâh/ Severim Hayder'i anarım her-gâh/ Kimi Kızılbaş der kimi ak külâh/ Gezer bu İlhâmî halkın dilinde*”, “*Bu kızıl şu ak baş diyüp hor bakma/ Kendini göz göre ateşe yakma/ Kendi yaptığını âleme takma/ Yâreli çiğere tuz etme gönül*”, “*Bana ta'nen deme zâhid bu bir câhil Kızılbaş'dır*” gibi ifadelerden hareketle halk arasında kendisine Kızılbaş dendiğini ve Kızılbaş veya Akbaş diyerek kendilerine hor baktıkları, bu şekilde bir yaklaşımın şaire göre yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Kendilerine yöneltilen bu sözlerden şairin rahatsız olduğu, bu terimin olumsuz anlamda kullanıldığı, yine şiirlerinden yola çıkarak dile getirilebilir. Dolayısıyla kendisinin şiirlerinde yer verdiği bu sözler, İlhami'nin sadece Bektaşî değil Alevi-Bektaşî kimliğinin ön plana çıktığına dair bir çıkarımda bulunmamızı sağlamaktadır.

Ona dair bilgi sahibi olduğumuz bir başka husus ise hayatının son yıllarına doğru gözlerini kaybettiğidir (Oytan, 2010, 17). Sadettin Nüzhet Ergun ve M. Tevfik Oytan, onun ölüm tarihini 1308 (M. 1890) olarak göstermektedir (Oytan, 2010, 17; Ergun, ts., 179). Dedesi gibi şair olan torunu Şükrü tarafından yayımlanan, şairin şiirlerinin yer aldığı *Divan*'ın ön sözünde geçen “İşbu dîvân-ı eş'ârın nâzım-ı vâlâ-kadri bin üç yüz sekiz sene-i Rûmîyesinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eden urefâ-yı meşâyih-i turuk-ı 'aliyyeden Seyyid Battal Gazi Hazretleri dergâh-ı ma'âlî bâr-gâh-ı şerifi postnişini Ali İlhâmî Efendi merhûmdur.” ifadesinden hareketle Ali İlhami'nin 1892 yılında vefat ettiği anlaşılmaktadır. İsmail Özmen ve Atiye Nazlı da şairin 1892'de vefat ettiğini belirtmektedir (Özmen, 1998, 307; Nazlı, 2021, 283). Mezarı, Seyitgazi Kabristanı'nda bulunmaktadır (Taşgın vd., 2021, 429). Dergâh yakınındaki bu kabristan, kurban kesim yeri hâline getirildiğinde yıktırılmış ve bu yıkımla beraber Ali İlhami'nin kabri de yok olmuştur (Taşgın - Taşgın, 2022, 84).

Hece ve aruz ölçüsüyle birçok şiir yazmış olan Ali İlhami, şiirlerinde Allah, Muhammed, Ali, Ehlibeyit, Hacı Bektaş-ı Veli sevgisi ve saygısını coşkulu bir edayla ifade etmiştir. Onun şiirlerinde Bektaşiliğin güzellikleri ve incelikleri açık bir şekilde görülmektedir (Özmen, 1998, 306). Battal Gazi, On İki İmam, Kerbela hadisesi, tarikat adabı, kişisel duygular ve dünyanın faniliği de şiirlerinde işlenen konulardandır. Şiirlerinde nasihatlere de sıklıkla rastlanmaktadır. Aynı zamanda ayet ve hadis iktibasları da şiirini oluşturan önemli unsurlardandır. Ali İlhami'nin pek çok şiiri Alevi ve Bektaşî âşıkları ile ses ve saz sanatçıları tarafından seslendirilmiştir. Nefesleri, Anadolu'nun pek çok yerinde özellikle Alevi ve Bektaşî inancına mensup kişilerce bilinmekte ve cem ritüelleri sırasında zâkirler tarafından semah veya duvaz-imam olarak icra edilmektedir.¹

Bektaşilik prensiplerini ve bazen de kişisel duygularını hece ve aruz vezniyle kaleme alan bu şairin şiirlerinin günümüzde hâlâ terennüm ediliyor oluşu, bağlı olduğu Bektaşî tarikatının değerlerini dile getirdiği için Bektaşî geleneğine mensup olanların kendisine sahip çıkmasından kaynaklanmış olmalıdır (Elçin, 1977, 12). *Divan*'ı, torunu Şükrü Efendi tarafından *Dîvân-ı Şeyh İlhamî ve Seyyid Battal Gazi* adıyla yayımlanmıştır. Eserin bir nüshası, Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonunda 0121269 demirbaş ve 12275 SÖ yer bilgisiyile kayıtlıdır. Eserde *Divan*'ın İtimâd Kütüphanesi, Necm-i İstikbâl Matba'ası 1334/1914 yılında basıldığı yazmaktadır. Kitabın cami ve mürettibi Seyyid Battal Gazi Zâviyedârî Şükrü olarak belirtilmiştir. *Divan*'ın ön sözünde alfabetik sıraya göre yazılmış tam bir mürettep divanın olduğu, fakat birbiri ardınca gelen hadiselerle birlikte kayba uğradığı ve elde yalnızca rahmet vesilesi ve hayır dua olacak birkaç parça manzume ve şiirden oluşan bu mecmuanın kaldığı belirtilmektedir (Şükrü, 1914, 3). Buradan hareketle Ali İlhami'nin başka şiirleri de olduğu, fakat eserlerde rastlanan birkaç şiiri dışında diğerlerinin henüz tespit edilemediği anlaşılmaktadır.

Şükrü Efendi'nin hazırladığı iki bölümden oluşan eserin birinci bölümü "Seyitgazi Tarihçesi"nden ibarettir. Birinci bölümde Seyitgazi mahalleri ve makamları, ziyaret yerleri ve Seyyid Battal Gazi Dergâhı hakkında bilgi, dergâhta hizmette bulunan şeyhlerin isimlerine yer verilmektedir. İkinci kısım ise Ali İlhami'nin şiirlerinden oluşmaktadır. Eser, Seyitgazi nahiyesini ve orada bulunan türbeleri tanıtmayı, Seyyid Battal Gazi Dergâhı'nda şimdiki kadar görev almış postnişinlerin isimlerinin yer alması, Seyyid Battal Gazi hakkında önemli bilgiler vermesi ve Ali İlhami'nin şiirlerinin bir arada bulunması açısından kayda değerdir.

Divan'da muhammesat başlığı altında 5, müseddesat başlığında 2, murabbaat başlığında 24, gazeliyat başlığında 17, kıt'a olarak ise 1 şiir yer almaktadır. Ali İlhami'nin şiirlerine M. Tefvik Oytan da eserinde yer vermiştir. Bu eserde yer alan 8 şiirden 5'i aralarında kelime farklılıkları olmakla birlikte *Divan*'dakilerle benzeşmektedir. M. Tefvik Oytan'ın Sadeddin Nüzhet Ergun'a gönderdiği 5 şiir içerisinde 3'ü de yine *Divan*'daki şiirlere benzemektedir. Ali Rıza Öge tarafından kayıt altına alınan bir şiir mecmuasında yer alan Bektaşî şairlerinin şiirleri içerisinde de İlhami Abdal adıyla iki şiir yer almaktadır (Küçükkılıç, 2016, 425-428). Bu şiirler, Ali İlhami'nin *Divan*'ında yer almamaktadır. Şiirlerin Bektaşî şairlerinden İlhami Bey'e mi yoksa aynı yüzyılda yaşamış Ali İlhami'ye mi ait olduğu hakkında kesin bir

1 (Akin, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ilhami-ali-ilhami-dede>, Erişim Tarihi: 31.05.2022).

yorum yapamamakla birlikte şiiirlerin üslubundan ve şairin İlhami Abdal mahlasını kullanmasından hareketle Ali İlhami'ye ait olduğu düşünülebilir. Nitekim Ali İlhami'nin şiiirlerine baktığımızda İlhami, İlhami Abdal, İlhami Fakir, İlhami Derviş, Garip İlhami gibi adları kullandığını görülmektedir (Nazlı, 2021: 298).

Bu çalışmada Ali İlhami'nin *Dîvân-ı Şeyh İlhamî ve Seyyid Battal Gazi*'deki şiiirleri Latin harflerine aktarılmaya çalışılmış, bu sayede de eserin günümüz okuyucusunun hizmetine sunulması amaçlanmıştır. Aynı zamanda eserde yer alan şiiirlerde Bektaşilik öğretisinin nasıl işlendiği üzerinde durulmuştur. Bektaşiliğin daha çok sözlü olarak âşıklar ve dedeler tarafından günümüze aktarıldığı göz önüne alınırsa bir 19. yüzyıl şairi olarak Ali İlhami'nin şiiirlerindeki Bektaşiliğin, ait olduğu kültürün değerlerine ve bu kültürü ayakta tutan öğretilere (Irmak, 2014: 680) ne kadar uygun olduğunu tespit etmek mümkün olacaktır.

1. Ali İlhami'nin Şiiirlerinde Bektaşilik Öğretisi

1.1. Ehlibeyit Sevgisi

Ehlibeyit terimi, Bektaşilik tarikatında dinî ve kültürel yönleriyle önem arz etmektedir. Alevi-Bektaşilik geleneğinde iki türlü algılanan ehlibeyit; ilk olarak Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin şeklinde tanımlanarak beş sayısıyla simgelenir. Önceleri penç-i âbâ olan terim, daha sonra pençe-i âl-i âbâ şekline dönüşerek bir elin beş parmağıyla simgelenmiştir. İkinci olarak ise Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan, ehlibeyit olarak algılanır. Hz. Peygamber'in yanında adı geçen bu dört sevgili, Alevi-Bektaşî felsefesinin esasını oluşturur (Korkmaz, 1994, 112). Ehlibeyit terimi, daha sonra genişlemiş ve On İki İmam'ı da içine almıştır. İlhami, şiiirlerinde ehlibeyit sevgisiyle âlemde ayrıcalık kazandıklarını, ehlibeytin yaşadıkları yüzünden gözlerinin kanlar saçtığını dile getirmektedir:

*“Hubb-ı ehl-i beyt ile âlemde bulduk imtiyâz
Olmayız - bir kere verdik- gayrıya ikrâr-ı sâz...”*

*“Mâcera-yı ehl-i beyte kan saçar çeşmânımız
Etmeyiz nâdâna râğbet dehre sultân olsa da”*

1.1.1. Hz. Ali

Hz. Ali'nin konu edinildiği şiiirler genellikle; Hz. Ali'nin Allah'ın arslanı, Kevser ırmağının sakisi, ilmin kapısı, güç ve kuvvetin sembolü olması gibi özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Ali İlhami'nin şiiirlerinde Hz. Muhammed ile Hz. Ali'yi yan yana andığı, fakat Hz. Muhammed'i makam olarak daha üstün gördüğü söylenebilir. Ali İlhami, şiiirlerinde “Şah-ı Merdan”, “Saki-i Kevser”, “Allah'ın arslanı” kavramlarını kullanmış ve pirlere başının Hz. Ali olduğunu söylemiştir. Şiiirlerinde şahım diye andığı Hz. Ali'ye yüzlerinin toprak olmasını, sığınmalarının Hz. Ali'nin kapısı olduğunu ve ona intisap edenlerin gerçek hayatı bulduklarını, Şah Ali gibi bir arslan var iken gönlün hakikatten sapamayacağını dile getirmiştir. Hz. Ali için velilerin şahı anlamında “Şâh-ı Velâyet” tabirini kullanmış, onu dertlerinin, sıkıntılarının çözüm kaynağı olarak görmüştür:

*“Ceddi evlâd-ı Ali'ye rûyumuz olsun turâb
Haydarâne harb ederdi ol şeh-i 'âlî-cenâb”*

“Eyleyenler dergeh-i şâh-ı Ali 'ye intisâb
Buldular ayn-ı hayatı oldular dürc-i sürûr”

“Nasıl düçâr olur iğvâya gönül
Şahım Ali gibi arslan var iken”

“Seyyid Battâl Gâzi 'dir bizim sultânımız
Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız”

1.1.2. Hz. Hüseyin

Alevi-Bektaşî kültüründe ve edebiyatında Hz. Hüseyin özel bir yere sahiptir. Türk kültür ve edebiyatında onun ve yakınlarının yaşadığı zulmü konu edinen manzum ve mensur “Maktel-i Hüseyin” adıyla yazılmış mersiyeler bulunmaktadır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Türk şiirinde çoğunlukla Kerbela olayıyla birlikte anılır. Hz. Hüseyin ve ailesi, Kerbelâ çölünde yalnız ve susuz bırakılarak katledilmişlerdir. Ali İlhamî, Hz. Hüseyin ve ailesinin yaşadığı bu işkenceyi *Divan*'ında Muharrem ayının o gamlı gününde yer ile göğün matemde olduğunu ve o günü andıkça feryat edip Şah Hüseyin diyerek ağladığını ifade etmektedir. Ehlibeyt'in çektiği sıkıntıları anarak gözlerinin yaşlarla dolduğunu belirtmektedir:

“Mâh-ı Muharrem 'de o rûz-ı gamda
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım
Zemin ü âsumân bütün matemde
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Bu fâni dünyada kim oldu âbâd
Seyl-i gam eyledi gönlümü berbâd
Andıkça o günü eylerim feryâd
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım...”

1.1.3. Hz. Hasan

Hz. Hasan, Hz. Ali'nin büyük oğlu ve Hz. Peygamber'in torunudur. İslam halifelerinin beşincisi, On İki İmam'ın ise ikincisidir. Muaviye kendisinden sonra Hz. Hasan'ı halife yapacağını duyurunca Yezid tarafından Şam'dan Medine'ye zehir gönderilmiş ve Hz. Hasan'ın eşini çeşitli vaatlerle kandıran Yezid, Hz. Hasan'ı zehirletmiştir (Pala, 2008, 195). Şiirlerde genelde Hz. Hüseyin'in geçtiği yerlerde Hz. Hasan da zikredilir. Şiirinde İlhamî, Yezid'in Hz. Hasan'ın eşini türlü sözlerle kandırarak Hz. Hasan'ı zehirletme hadisesine yer vermiştir:

“Bilindi devrânın zevâli yetdi
Yezid imamlara işkence etdi
İçdi (Hasan) zehri bekâya gitdi
Hala o dem bu dem, bu dem o demdir”

1.1.4. Dûvaz İmam

Bektaşiler, On İki İmam'ın isimlerinin geçtiği şiirlere “Dûvaz” derler ve bu şiirleri dinlerken ellerini kalplerine basarak “Allah Allah” diye zikir çekerler (Oytan,

2010, 34). D vaz imam, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma ile Hz. Ali'nin soyundan gelen on iki kişi için kullanılır. Alevi ve Bektaşi kültüründe On İki İmam'ın her birinin farklı özellikleri dile getirilir. Genel olarak On İki İmam'a bağlılık esastır ve On İki İmam mürşittir. On İki İmam'ı anlatan nefesler, ayinlerde özel bir saygıyla söylenir. On İki İmam olarak Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Zeyne'l-Abidin, Hz. Muhammed Bakır, Hz. Cafer-i Sadık, Hz. Musa Kazım, Hz. Ali Rıza, Hz. Muhammed Taki, Hz. Ali Naki, Hz. Hasan Askeri, Hz. Muhammed Mehdi bilinir ve şiirlerde bu isimlerden saygıyla bahsedilir (Gökbel, 2019, 710, 711). Ali İlhami'nin şiirlerine baktığımızda on iki imamın keramet ehli kişiler olduğu ve onların çektiği türlü sıkıntılar üzerinde durulmaktadır:

“...Bilindi devrânın zevâli yetdi
 Yezid imamlara işkence etdi
 İçdi (Hasan) zehri bekâya gitdi
 Hala o dem bu dem, bu dem o demdir
 İmam Hüseyin etdi bi'ate da'vet
 Yezidi d şiird  gazaba gâyet
 Kerbelâ  l nde buldu şehâdet
 Hala o dem bu dem, bu dem o demdir
 Düşdü Zeyne'l-Abidin zindân-ı t re
 Koydu aşıkları feryâd   zâre
 Yetmiş yıl sonra çekdiler d re
 Hala o dem bu dem, bu dem o demdir
 İmam Bâkır buldu sonra şöhreti
 İmam Ca'fer andan aldı hücceti
 ekdiler anlar da birçok mihneti
 Hala o dem bu dem, bu dem o demdir...”

1.2. Hacı Bektaş-ı Veli

Asıl adı Muhammed bin İbrahim bin Musa olan Hacı Bektaş-ı Veli, Horasan'ın Nişabur şehrinde doğmuştur. Babası Seyyid Muhammed bin Musa, annesi ise ulemadan şeyh Ahmed'in kızı Hatem Hatun'dur. İbrahim bin Musa'nın lakabı Bektaş'tır. Hünkâr lakabıyla da anılmaktadır (Uslu, 2000, 50-51). şiirlerde de Hünkâr lakabına yer verildiği görülmektedir. Alevi-Bektaşi toplulukları tarafından genel anlamda *Velayetn me*'de anlatılan mitolojik özellikleri haiz bir kişi olarak tanınmaktadır. *Vel yetn me*'de Hacı Bektaş-ı Veli'nin en dikkat çeken tarafı On İki İmam soyuna dayandırılması, yani Peygamber soyuna mensup bir seyit olmasıdır (Gökbel, 2019, 342). Hacı Bektaş-ı Veli, Bektaşilik tarikatının piri olarak kabul edilir. şairler, ona olan bağlılığı ve sevgisini dile getirerek ondan himmet ummuşlardır. Bunlardan biri olan Ali İlhami de pirine olan sevgi, hürmet ve bağlılığını şiirlerinde dile getirmiştir:

“Hacı Bektaş-ı Veli ser-defter-i pir nımız”

“Sultan ş ca'eddin, Seyyid Battâl
 şemşir-i şehâmet, kâfire kut l
 Anların bendesi İlhâmi Abd l
 PİRİM Hacı Bektaş Hünkâr da birdir”

1.3. Dört Kapı Kırk Makam

Dört kapıdan maksat “şeriat, tarikat, marifet ve hakikat” kapılarıdır. Bektaşiler, şeriatı anadan doğmak, tarikatı ikrar vermek, marifeti nefisini bilmek ve hakikati ise Hakk’ı kendi öz vücudunda bulmak olarak nitelendirmişlerdir (Oytan, 2010, 100). Mutasavvıflara göre dinin dış yüzü şeriat, iç yüzü ise hakikattir. Şeriaten hakikate giden yolu tarikat oluşturmaktadır. Hakikate ulaşan, tüm varlıkların hak olduğu kavrayınca marifete ulaşır (Özkırımlı, 1993, 203). Dört kapının ise onar makamı bulunmaktadır. Bu kapılardan biri diğerine geçmek için arada atılan adımlar, yerine getirilen şartlar olarak nitelendirilebilir. Buna “seyr-i süluk” denilmektedir (Oytan, 2010, 101). Bektaşi dervişi, bu makamlara göre hayatını düzenleyerek tasavvuf yolunda ilerlemektedir. Ali İlhâmi, Bektaşi inancına uygun bir şekilde şiirlerinde dört kapıya yer vermiştir:

*“Hevâ vü hevesle ol bakışda
Gözüme bu dünya leyla göründü
Tarikat babını tutaldan beri
Erenler cümleden a'lâ göründü*

*Oynadım dünyayı zarar eyledim
Bâb-ı ma'rifetde karâr eyledim
Yapdım duvarımı hisâr eyledim
Burcu bedenleri bâlâ göründü...”*

1.4. İkrar Vermek

İkrar, tasavvufta tarikat kurallarını kabul ederek tarikata girmek anlamına gelir (Pala, 2008, 228). Alevi ve Bektaşi kültüründe “ikrar vermek”, “ikrar alma”, “ikrara çağırma”, “ikrar kırma”, “ikrar tazeleme”, “ikrar bozma”, “ikrardan dönme”, “ikrar kurbanı”, “ikrar cemi”, “ikrarbend” sıklıkla kullanılan terimlerdenidir. İkrar vermek, başka bir ifade ile nasip almak mecazen farklı bir anne-babadan yeni bir hayata doğuşun başlangıcı olarak görülür. Gidilen yolda mürşit, baba; rehber ise anne hükmündedir (Gökbel, 2019, 421). Verilen ve yerine getirilmesi gereken sözler de Türk şiirinde “söz verme” anlamına gelen ikrar terimiyle dile getirilmiştir. Dolayısıyla ikrar vermek, şiirlerde hem tarikata girmek hem de Bezm-i Elest bağlamında söz vermek anlamıyla karşımıza çıkmaktadır. İlhâmi, ikrarı Allah’ın ruhları yarattığında “Ben sizin rabbiniz değil miyim?” mealindeki sorusuna ruhların Bezm-i Elest’te “Evet, Rabbimizsin.” şeklinde verdikleri söz ile benzer kullanmıştır. İkrara bağlı kalınması şu şiirlerle dile getirilmiştir:

*“Elest bezminde verdim ikrârı
Şükrullah dedim imana geldim
Bâde-i pür-şevk-i aşk-ı dildârı
İçerek âleme mestâne geldim”*

*“Güft ü gû-yı laktaka-perdâzdan renk almayız
Tâ ezelden sâbitiz ikrârımızdan kalmayız”*

İlhâmi’nin şiirinden alınan şu kısım ise onun tarikat yolunda verdiği ikrarı dile getirmektedir:

*“Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz”*

II. Mahmut tarafından Bektaşî tekkelerinin kapatılması esnasında Seyyid Battal Gazi ve Şücaeddin Veli Dergâhları da teftişe uğrayarak şeyhlerin görevlerine son verilmiştir. Daha sonra dergâhlara Nakşî şeyh atanmıştır. Dergâh şeyhlerinin medrese eğitimi almaları ve Nakşî usulüne göre zikir yapmaları şart koşulmuştur. Ahmet Taşğın'a göre İlhamî'nin söylediği bu şiir, söz konusu durumu çağrıştırmaktadır (Taşğın, 2018, 104). Şiirde Seyyid Battal Gazi Dergâhı'nın son döneminde yaşadığı değişiklik ve hangi çevrelerle etkileşim içerisinde olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir (Taşğın - Taşğın, 2022, 56). İlhamî, şiirinde Nakşî, Mevlevî veya herhangi bir tarikat olsun fark etmediğini, hepsinin hak olduğunu ve aynı amaca yürüdüğünü belirterek kendisinin bir mürşide ikrar verdiği yolun ise Bektaşîlik olduğunu dile getirir. İlhamî'nin gerek hakikat sırrının merkezinde olmak gerek gönlü temiz olmak söz konusu olsun, hepimiz aynıyız, diyerek Taşğın'ın belirttiği Bektaşî tekkelerine Nakşî şeyhi atanarak yapılan yanlış eleştirdiği söylenebilir. Şiirinde Mevlevîleri de anmasının, söz konusu olayların yaşandığı dönemde Mevlevîhanelere de dokunulmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

1.5. Çârdeh Masum

Alevî-Bektaşî geleneğinde Çârdeh Masum, Hz. Peygamber'in soyundan olup küçük yaşlarda şehit edilen on dört kişi için kullanılan bir terimdir (Gökbel, 2019, 704). Bu kişiler; “Hz. Ali, Muhammed Ebu Bekr İbn Aliyyi'l-Murtaza, Abdullah İbn Hasan İbn Aliyyi'l-Murtaza, Kasım İbn Hüseyin İbn Aliyyi'l-Murtaza, Hüseyin İbn Ali Zeynelabidin İbn Hüseyin, Kasım İbn Ali Zeynelabidin, Aliyyi'l-Ahtaş İbn Muhammed el-Bakır, Abdullah İbn Cafer-i Sadık, Yahya el-Hadi İbn Cafer-i Sadık, Salih İbn Musa el-Kazım, Tayyib İbn Musa el-Kâzım, Cafer İbn Muhammed et-Taki, Cafer İbn Hasan el-Askeri ve Hasan İbn Hüseyin el-Askeri (Radıyallahu anhum)”dır (Cebecioğlu, 2009, 139, 140). Alevî ve Bektaşî edebiyatında şairlerin/yazarların on dört masum-ı pâki on iki imamın çocukları olarak zikrettikleri de olur. Kendilerini ise on dört masumun bendesi görürler (Gökbel, 2019, 704). Ali İlhamî, şiirlerinde on iki imamdan bahsettiği gibi on dört masuma da yer vermiştir:

*“Çâr-deh ma'sûm ile on iki imâm
On yedi kemer-bend cümlesi tamâm
Bunlara çalındı kilik-i ihtirâm
Hatt-ı istivâda kırklar da birdir”*

1.6. Bezm-i Elest

Bezm-i Elest, Allah'ın, kâinatı yaratmadan önce ruhları toplayarak “Elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)” diye sorduğu, ruhların ise “Belâ” (Evet) (A'râf, 172) dedikleri yerin adıdır (Gökbel, 2019, 145; Özkırımlı, 1993, 257). Tasavvufî anlamda, ruhların Allah'la sözleştiği yer olarak kullanılır. Tasavvufta “tanışıklık ezeldendir” hitabı meşhurdur. Bu sebeple Bektaşîler “Elest” kelimesini sıklıkla kullanır, şiirlerinde Hz. Ali'nin Elest meclisinden beri kendileriyle dost olduğunu, bu dostluktan da minnet ve şükran duyduklarını işlerler. Allah, ruhları imtihan için dünyaya göndermiş ve insanlar dünyada bir imtihandan geçmektedir (Gökbel, 2019, 145, 266). Elest Bezmi'nde, “Belâ” diyenlerin mümin, “Hayır” diyenlerin ise kâfir olduklarına inanılmış, bu inanış edebiyata da yansımıştır. Aşk badesi içen âşıklar, sarhoşluklarından dolayı hayır diyerek küfre düşmüşlerdir (Pala,

1992, 108). İlhamî de şiirlerinde Elest Bezmi'nden bahsetmekte ve Allah'ın sorduğu soruya kendisinin Elest Bezmi'nde "evet" dediğini, "lâ"yı terk edince "illâ"nın göründüğünü dile getirmektedir:

*"İlhâmî kerâmet kânıdır Ali
Tâ ezel bezminde demişim belî
Allah'ın arslanı o kudret eli
Benim bu derdime derman olur mu"*

*"Âlem-i ezelde bezm-i "elest" de
Hitâb bir vârdır ikrâr da birdir
Sirâc-ı kudretde, künc-i hikmetde
Muhammed Ali'ye envâr da birdir"*

*"Ruhlar hâzır iken bezm-i (elest)de
Haps olmazdan evvel canlar kafesde
Hakdan hitap geldi kulağım sesde
Lâ'yı terk eyledim illâ göründü"*

1.7. Men Aref

"Nefsini bilen rabbini bilir." anlamına gelen "Men Arefe Nefsehû Fe-Kad Arefe Rabbehû" sözü, Bektaşilikte en çok kullanılan sözdür (Gökbel, 219, 578). "Men Aref" sırrına erişmek, kişinin kendini tanınması anlamında sıklıkla dile getirilen sözlerdendir. İlhamî'nin şiirinde bu sırrın kaynağı ariflerdir. O, "Men Aref" sırrını bilen buna hayran olacağını, kendi varlığını yok saymaya azmetmenin asıl nimet olduğunu, bu yoldaki erenlerin, mert kimselerin ve hiçliğinin sırrını bilenlerin ancak kendilerini anlayabileceğini söyler. İlhamî, şiirinde "Men Aref" sırrına ancak mahviyetle, yani kendi varlığını yok saymakla ulaşılabileceğini dile getirir. Kâinatta her ne varsa hepsi Allah ile bilinir, çünkü O'nun bir yansımasıdır:

*"Sırr-ı pâk-ı "men aref" de âkılân hayran olur
Mazhariyyetle buna sultân olan anlar bizi
Âzim ol mahv-ı vücûda devlet İlhamî budur
Mahrem-i mahviyyet-i merdân olan anlar bizi"*

*"Selâmet himmet-i mürşidle hâsıldır bu âlemde
Ne bilsin "men aref" sırrın o ki aslında hayvândır
Sorarsan bülbülün ne her seher feryâdına bâis
O da mest-i likâ, kuşca murâdı bir gülistândır
Bu derd-i aşk-ı İlhamî aceb deryâ-yı kudretdir
Denür dillerde derd ama nice bin derde dermandır"*

1.8. Mûtû Kable En Temûtû

"Ölmeden evvel ölünüz" anlamına gelen söz, mutasavvıflarca Allah'ın varlığı içerisinde yok olma demek olan makama işaret etmekte olup sahih hadis kitaplarında geçmiyorsa (Yılmaz, 1992, 128) da hemen bütün sufilerin sahih kabul edip şiirlerinde yer verdikleri bir hadis-i şeriftir. Ölüm vakti gelmeden önce nefsi öldürmek gerektiğini ifade eder. Nefsi alt etmek, ona uymayarak benlikten sıyrılmak, tasavvuf ehlinin en önemli özellikleridir. Alevi-Bektaşî kültüründe "Mûtû kable en temûtû"nun içerisinde

bir sır taşıdığına inanılır. İlhami, bu sırrı bilen daima hayat sahibi olduğunu ve sûra üflenmesini beklemesine gerek olmadığını belirtmektedir, çünkü dirilmiştir ve yeniden dirilmek için kıyamete ihtiyacı yoktur:

“...Hidmet-i âl-i abâda etmeyim dersin kusûr
 “Mûtû kable en temûtû” sırrını bildin ise
 Dâimâ hayy-ı ebedsin bekleme hiç nefh-i sûr
 Bende ol âl-i abâya çekme ey İlhamî gam
 İstinâd et ayet-i (lâ taknetû)ya hak gafur”

1.9. Masiva

Allah’tan başka her şey anlamına gelmektedir. Gönlün masiva ile yani dünyaya ait her şeyle ilgisini koparmak tarikat yolcusu için Allah’a ulaşmanın amacı olarak görülür (Gökbel, 2019, 565). İlhami, gönül aynasından dünyaya ait kirli olan ne varsa çalışarak temizlenmesi gerektiğini belirtir:

“Gönül âyinesinden mâsivâ jengin çalış pâk et
 Zaman-ı fırsat işte berk-i hâtıfdir aman geçdi”

1.10. Gülbang

Gül sesi anlamına gelen Farsça bir terkip olan gülbang, tarikatlarda, bazı dinî ve resmî törenlerde birinin belli bir makamla, yüksek sesle okuduğu duadır (Cebecioglu, 2009, 235). Bektaşilerce uyarıcının törenlerde okuduğu Türkçe düzenlenmiş dualara “gülbang” adı verilir. Gülbang çekerken Bektaşiler “Allah Allah” diyerek zikrederler (Gökbel, 2019, 326-327). Ali İlhami, şiirinde sabahlara kadar gülbanglarında “Allah” adını andıklarını, “ya Hayy” dediklerini dile getirmiştir:

“Subha dek gülbangımız Allah’dır, ya Hayy deriz”

1.11. Vird

Vird, Kur’an-ı Kerim’den ve hadislerden derlenmiş ve belirli zamanlarda okunan sözlerdir (Gölpınarlı, 2015, 326). Alevilerin ve Bektaşilerin belli vakitlerde söyledikleri ayet, hadis veya ermişlerin sözlerinden oluşan yakarış ve dualarına denir (Gökbel, 2019, 914). Hz. Ali’nin ve evladının adının sık sık anılması gibi sıklıkla tekrarlanan dua sözleri veya özel anlam taşıyan bir sözü dilden düşürmeme anlamına da gelir (Özkırımlı, 1993, 272). İlhami de geceler sabaha kadar virdi olduğunu ve “sabur” ismini vird çektiğini, Allah, Rahman, Rahim isimlerini okuduğunu şiirinde dile getirmiştir:

“Esmâ-i hüsnâdan aldım dersimi
 Âlemi yaradan Ferdîm var benim
 Allah, Rahman, Rahîm okudum
 Geceler subha dek virdîm var benim”

“Sen sabûr ismin azîm vird edüp çekdin mi hiç
 Gözlerinden subha dek hûnîn yaş dökdün mü hiç
 Şerha dâr-ı navek-i hicrân olan bir sîneye
 Çâre-cû-yı iltiyâm oldun da tuz ekdin mi hiç”

1.12. On Sekiz Bin Âlem

Mutasavvıflar arasında evrenin 18.000 âlem olduğu, Allah'ın yaratıcı kudreti içinde akl-ı küll'e karşı nefsi küll'ü yarattığı inancı yaygındır. Bunlardan “9 gök” oluşmuş, “9 gök”, içindeki yıldızlarla bir “anasır-ı erbaayı (dört unsur)”, o da “mevâlid-i selâseyi (üç çocuk)” doğurmuştur. Bunların toplamı 18 edip her biri bin âlem sayıldığında 18.000 âlem ortaya çıkmıştır (Pala, 2008, 17). İlhami de şiirinde Allah'ın “kün”, yani “ol” manasındaki emriyle cihanın baştan başa yaratıldığını ve kendisinin de Allah'ın emri ile on sekiz bin âlemi seyrân ederek fani dünyaya geldiğini belirtmektedir:

*“Gevher-i nutk-ı ilahi var edüpdür âlemi
“Kün” deyince bu cihân başdan başa buldu vücüd
On sekiz bin âlemi seyrân edüp bâ-emr-i hakk
Şimdi İlhamî şu fâni sahneye etdi vürüd”*

1.13. Mansur/ Dar

Dar, Alevi ve Bektaşî edebiyatında Hallac-ı Mansur'un idam edildiği darağacına telmihte bulunularak kullanılmıştır. Ayrıca Alevilik ve Bektaşilikte cem ayını yapılan odanın orta yerine de dar denilmiştir. Başka bir ifadeyle muhibbin “can feda etmek” için ikrar verdiği yerdir. Salık, “dar meydanı”nda tarikata kabul edilir. Bir suçu olan da yine darda, sağ ayağının başparmağını sol ayağının başparmağı üzerine koyar. Sağ el üstte olmak üzere ellerini göğsüne çapraz koyarak kusurlarını söyler (Gökbel, 2019, 198-199). “Dar” kelimesine Alevi-Bektaşî erkânını dile getiren nefeslerde mutlaka rastlanmaktadır (Gölpınarlı, 2015, 80). Dar kelimesi ile Türk şiirinde genelde Hallac-ı Mansur kastedilmektedir. Dar kelimesinin geçtiği şiirlerde Hallac-ı Mansur'a da yer verilmiştir. Alevi-Bektaşî şiirinde sıkça kullanılan dar kavramı, Ali İlhami'nin şiirlerinde genellikle Hallac-ı Mansur ile birlikte yer almıştır. İlhami, Hallac-ı Mansur'un idam edilmesine gönderme yapmış ve kendisini Mansur'a, zülfün telini de darağacının ipine benzeterek sonu asılmak olsa da yolundan dönmeyeceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda yolunun girilmesi ve gidilmesi zor yollardan olduğunu ifade etmiştir:

*“Rüz u şeb mu 'tâdım manend-i hezâr
Gülşen-i aşkında arz-ı ah u zâr
Dönemem bu yoldan olsam da ber-dâr
Mansûr 'a benzedim zülfün telinde”*

Yine İlhami, pervanenin korkusuzca ateşe girerek aşkın şehidi olduğunu, onun bu halini gören herkesin Mansur gibi darağacına gittiğini dile getirir. Kendisinin de mübarek sevgiliye kavuşacağı öyle bir günün gelmesini ister, fakat herkesin onun için ne kutlu bir kişidir diye mutlulukla bahsedeceği günlerin zor olduğunu, çünkü bunun herkese nasip olamayabileceğini ifade eder:

*“...Görünce şem 'a-i hüsnün bakın pervâne-i dil-sûz
Fedâ-yı aşkı oldu bî-muhâbâ nâre yaslandı
Ne afetsin sen ey hüsn-i tüvân-efgen acep bilmem
Ki Mansûr oldu her şöyle gören bak dâre yaslandı
Gelir mi öyle bir gün ki miyân-ı halkda densün
Garip İlhamî girdi sâ'id-i dildâre yaslandı”*

1.14. Üçler-Beşler-Yediler-Kırklar

Üçler kavramı, tasavvufta tanrı erenlerinin en uluları olarak bilinmektedir. Yediler, kutup ve üçlerden sonra gelen ve dünyanın manevi idaresinde söz sahibi kişilerdir. Üçler ile dünyanın dört bir yanında birer tane bulunan erenler “Yediler”i oluşturmaktadır (Pala 2008, 481). Bektaşî itikadına göre kırklardan murad gayb erenleridir. Bunların gerisi de olduğuna inanılır ve gülbanglarda her zaman anılır, bunlardan yardım isterler. Üçler, beşler, yediler, kırklar, bunlardır (Oytan, 2010, 67). Ali İlhamî şiirinde bu erenlerden şu şekilde bahsetmektedir:

*“Üçler dü-âlemde birliğe yetdi
Beşler de anların dâmenin tutdu
Birlik lokmasını yediler yutdu
Pîran-ı hakâyık esrârda birdir”*

1.15. Düldül

Hz. Muhammed’in ester cinsi dişi katırının adı olan Düldül, Alevî ve Bektaşî şiirinde genellikle Hz. Ali ve kılıcı Zülfikar ile birlikte anılmıştır, çünkü Hz. Muhammed, Düldül’ü sonraları Hz. Ali’ye hediye etmiş ve Hz. Ali halifeyken bu katıra binerek haricilerle savaşmıştır (Pala, 2008, 126). Olağanüstü özellikleriyle şairlerin Düldül’ü diğer binek hayvanlarıyla karşılaştırmaları gibi İlhamî de benzer bir karşılaştırma yapmıştır. İlhamî, şiirinde Düldül ile hiçbir atın kıyaslanamayacağı üzerinde durmuştur:

*“Hâme-i nakkâş-ı kudret bak neler resm eylemiş
Nokta-i ilm-i hakikat fülûle olmaz kıyas
Çok semend-i bâd-[pe]ymâ vardır İlhamî fakat
Hiçbiri kıymetde hakkân Düldüle olmaz kıyas”*

Sonuç

Bektaşî şiirinde Bektaşîlik inanç dünyasına ait ifadeler özel terimlerle işlenir ve bu kültürün yansımaları geniş bir şekilde yer bulur. Allah, Hz. Muhammed ve ehlibeyit sevgisi ile Bektaşî geleneğinin büyükleri, Yezid’e lanet, Kerbela şehitlerine ağıtlar vb. Bektaşî şairlerince sıklıkla işlenen konulardır. Ali İlhamî de şiirlerinde bu konulara yer veren şairlerden biridir. Bektaşîliği anlamak, onun şiirlerin dünyasına girmekle mümkündür. Ali İlhamî’nin şiirleri, bu anlayış çerçevesinde tabiatla harmanlanmış ve insan sevgisini yansıtmıştır. Şiirlerinde beşeri aşk da olmakla birlikte genellikle tasavvufî konulara yönelmiştir. Onun şiirlerinde yol, şeriat, tarikat, marifet, hakikat, gönül temizliği, edep, erkân, mürşit gibi tasavvufî kavramları görmek mümkündür. Bir pire gönül verilmesi gerektiğine, hizmet etmek, nefse uymamak, kimsenin ayıbını görmemek, kişinin kendi noksanını bilmesi, dünya sevgisinden el etek çekmek gibi nasihatlerle şiirini şekillendirmiştir. Halkı aldatmamak, ikiyüzlülük yapmamak, nimete şükretmek, haram yememek, yalan söylememek, zevke dalmamak da şiirlerinde değinilen mevzulardandır. Şairin Seyyid Battal Gazi Dergâhı postnişini olması ve şiirlerinde işlediği konuların derinliği göz önüne alındığında tasavvufu çok iyi bildiği ve bu bilgiyi şiirlerinde ahenkli bir şekilde kullandığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Bektaşîlik düşüncesi, bu felsefenin esasları şiirlerinde görülmekte ve onun şiir dünyasını şekillendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirleri

tam bir klasik şiir üslubuyla yazılmış olsa da şiirlerinde işlediği konulardan hareketle denilebilir ki Ali İlhamî, Bektaşilik ilkelerini, anlayışını geniş halk kitlelerine yayma konusunda şiiri bir araç olarak kullanmıştır. Tarikata girenin pişmesi ve yolu öğrenmesi için bu tarz şiirler önemli bir işlev taşımış, Bektaşî kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında etkili olmuştur. Özellikle “çar-deh masum” kavramını ele alması ve kendisine “Kızılbaş” denildiğini şiirlerinde vurgulamasından dolayı şairin sadece Bektaşî değil Alevî-Bektaşî kimliğine sahip olduğu sonucuna da varılabilir. Bu anlamda onun *Divan*'ında yer alan şiirlerini Latin harflerine aktarmak, bir anlamda şiirlerinin daha geniş kitlelere ulaşması ve araştırmacılara kaynak oluşturması açısından önem arz etmektedir.

Kaynaklar/References

- Akın, Bülent. “İlhamî, Ali İlhamî Dede.” Erişim Tarihi: 31.05.2022. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ilhami-ali-ilhami-dede>.
- Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. (5. Baskı). İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları, 2009.
- Divân-ı Şeyh İlhamî ve Seyyid Battal Gazi*. (1334/1914). (Mürettibi: Şükrü). İstanbul: İtimat Kütüphanesi Necm-i İstikbal Matbaası.
- Elçin, Şükrü. “Seyyid Gazi Bektaşî Tekkesi Şeyhlerinden Pir Mehmed ve Oğlu İlhamî Hakkında”. *Eskişehir I. Seyyit Battal Gazi Bilimsel Semineri 22-24 Eylül 1977*. Eskişehir: Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü- Seyitgazi Turizm Tanıtma Derneği, 1977.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. *Bektaşî- Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri 19'uncu Asırdanberi*. C.3. İstanbul: Maarif Kitabhanesi, ts.
- Gökbel, Ahmet. *Ansiklopedik Alevî Bektaşî Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2019.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2015.
- Irmak, Yılmaz. “Âşık Mahzuni Şerif'in Şiirlerinde Alevilik ve Bektaşilik Öğretisi” I. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi (13-14 Ekim 2014). 671-699. <https://docplayer.biz.tr/222947062-Asik-mahzuni-serif-in-siirlerinde-alevilik-ve-bektasilik-ogretisi.html> (Erişim Tarihi: 16.12.2022).
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. *Son Asır Türk Şairleri Cilt: II*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- Korkmaz, Esat. *Ansiklopedik Alevilik Bektaşilik Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ant Yayınları, 1994.
- Küçükçakılcı, Ayşegül. *Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisini Tetkik (381-540. Sayfalar)- İnceleme ve Metin*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Nazlı, Atiye. “Bir Tarihî Vesika: Ali İlhamî Dede'nin Bilinmeyen Divanı.” *Folklor/Edebiyat*. 27/1, (2021), 279-298.
- Oytan, M. Tefvik. *Bektaşiliğin İçyüzü (dibi-köşesi-yüzü ve astarı)*. İstanbul: Demos Yayınları, 2010.
- Özkırmırlı, Atilla. *Alevilik Bektaşilik Toplumsal Bir Başkaldırının İdeolojisi*. (2. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi, 1993.
- Özmen, İsmail. *Alevî-Bektaşî Şiirleri Antolojisi*. C. IV. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Pala, İskender. “Bezm-i Elest”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 6. Cilt. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 108.
- _____. *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2008.

- Taşğın, Ahmet - Taşğın, Hakkı. *Bektaşî Tekkelerinin Yasaklı Yıllarında Seyyit Battal Gazi Evlatlarından Şücaaddin Veli Tekkesi Postnişini Mustafa Şükrü Metin Baba Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2022.
- Taşğın, Ahmet. "Mürşit ve Pir Ocağı İlişkisi: Şücaaddin Veli Ocağının Yeni Mürşit Ocağı Olarak Ortaya Çıkışı". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 16/ 31, (2018), 81-116.
- Taşğın, Ahmet – Taşğın, Hakkı - Jable, Ergin - Hüdaverdi, Esin. "Eskişehir Seyyit Battal Gazi Dergâhı Şeyhi Şükrü [Şükrü Arıkaya] Baba'nın Hayatı Eserleri ve Yunanlılara Esir Düşmesi: Hatırat-ı Şükrü." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. Sayı: 100, (2021), 427-460.
- Uslu, Mustafa. "Hacı Bektaş Veli Gerçeği." *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 13, (2000), 51-68.
- Üzüm, İlyas. "Kızılabas". *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 25. Cilt. Ankara: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları, 2022, 546-557.
- Yılmaz, Mehmet. *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1992.

Ekler

EK-1: Metin^{2 3}

[51]

MUHAMMESÂT

Cihânın güft ü gûsundan gönül vâdî-i hayretde
 Düşer mi şanıma kalsun kulun ya Rabbi zucretde
 Benim gönlüm perîşândır acep kim var meserretde
 Kılıp çeşmânımı rûşen bırakma böyle zulmetde
 Varup sen yâre yâr olmak murâdım künc-i vahdetde

Hücûm-ı tîğ-i mihnetden gönül pür şerha, al kandır
 Dayanmaz abd-i zârında ne çâre âciz insandır
 Kulu ber-i kâm etmekse sana layık bir ihsândır.
 Kılıp çeşmânımı rûşen bırakma böyle zulmetde
 Varup sen yâre yâr olmak murâdım künc-i vahdetde

2 Ahmet Taşğın ve Hakkı Taşğın tarafından Latin harflerine aktarılan şiirler için bk. (Taşğın - Taşğın, 2022, 233-286).

3 Metin Oluşturulurken Dikkat Edilen Hususlar: 1. Latin harflerine aktarım yapılırken şiirlerin divandaki yerini ifade etmek için, metnin sol tarafına köşeli parantez içinde sayfa numaraları verilmiştir. 2. Metin üzerine tarafımızdan eklenen ifadeler, yapılan düzenlemeler [] işareti içinde gösterilmiştir. 3. Metinde yer alan virgöl, soru işareti gibi noktalama işaretlerine ve () veya “ ” içerisinde verilen kelimelere (bezm-i (elest)de gibi) müdahale edilmemeye çalışılarak metindeki hâli aynen aktarılmıştır. 4. Özel isimlerde büyük harf kullanımı yoluna gidilmiş ve gerekli yerlerde kesme işareti tarafımızca konulmuştur. 5. Metinde tam transkripsiyon yapılmamakla beraber uzun ünlülerin gösterilmesine dikkat edilmiştir. 6. Kelimelerin yazımı ve imlâsı (-b/-p zarf-fiil eki vb.) eserde idüb, olub şeklinde verilirken Latin harflerine aktarımda “-p” şekli esas alınmıştır. +de/+da eki gibi dal harfiyle yazılan seslerde (hayretde, zucretde) ise günümüz imlâsı (tı/ti, te/ta) yerine metinde yazıldığı şekil esas alınmıştır. 7. Belirtme hali ekinin ya (ع) ile gösterildiği yerlerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna dikkat edilmiştir (kulu > kulu gibi). 8. Düzlük-yuvarlaklık gibi imlâ farklığı olan kelimelerde metne uyulmuştur (kapu, için, altun vb. kelimelerde olduğu gibi).

Nasil düşdümse düşdüm halli müşkil bir mu'ammâya
 Çekilmez ibtilâya, sulhı yok da'vâya, gavgâya
 Geçer leyl ü nehârım, yok nihâyet başda sevdâya
 Kılıp çeşmânımı rüşen bırakma böyle zulmetde
 Varup sen yâre yâr olmak murâdım künc-i vahdetde

Bilinmez hikmetin koydun nüfûsı ekseriyyetde
 Görün ey nûr-ı mutlak yanmasun dil-i nâr hasretde
 [52] Benim maksûdım ancak rûz-ı ferdâ-yı kıyâmetde
 Kılıp çeşmânımı rüşen bırakma böyle zulmetde
 Varup sen yâre yâr olmak murâdım künc-i vahdetde

Hasûdânım benim bir mihr-i câna tapdığım duymuş
 Melâmî hâlîmi ta'na koyulmuş nefesine uymuş
 Bu İlhamî kulun yâ râb der-i teslîme baş koymuş
 Kılıp çeşmânımı rüşen bırakma böyle zulmetde
 Varup sen yâre yâr olmak murâdım künc-i vahdetde

Ey gönül derviş değilsen bari sus boş lafı kes
 Murg-ı rûha eylemişsin cismini âhen kafes
 Gayret et koş ki değil âsân husûl-i mültemes
 Bunca yıldır çağırılırsın gûşuna girmez bu ses
 Hidmet-i pîrâna dil ver, bari al hoş bir nefes

Olma sûret-âşînâ gel hikmet-i bünyâdı bil
 Şerm-sâr olma nihayet cehd edüp üstâdı bil
 Bir mürebbî dâmenin tut, ârif ol irşâdı bil
 Bunca yıldır çağırılırsın gûşuna girmez bu ses
 Hidmet-i pîrâna dil ver, bari al hoş bir nefes

Sırr-ı aşkı bilmeyenler vuslata lâyıık değil
 Terk-i hâb-ı rahat etmektir gerek bu yolda bil
 Uyuma nefse, dâmen-i dünya-perestîden çekil
 [53] Bunca yıldır çağırılırsın gûşuna girmez bu ses
 Hidmet-i pîrâna dil ver, bari al hoş bir nefes

Cüst ü cüyu hak eden âhen döger haddâd olur
 Rû-yı rahat istemez öz nefesine cellâd olur
 Şöyle bî-pervâ fedâ-yı herçi-bâd-âbâd olur
 Bunca demdir çağırılırsın gûşuna girmez bu ses
 Hidmet-i pîrâna dil ver, bari al hoş bir nefes

Mest olup İlhamî kıldım beyt-i kalbe secde ben
 Himmet-i merdân ile geldim nihâyet vecde ben
 Çok zamanlar kalmışım hayfâ reh-i a' vecde ben
 Bunca yıldır çağırılırsın gûşuna girmez bu ses
 Hidmet-i pîrâna dil ver, bari al hoş bir nefes

Hem-reh-i merdân-ı râzız hikmetin sırdaşiyız
 Sevmeyen halkın bizi biz mâil-i şâ-pâşiyız
 Kim ki dahl eyler bize biz rıfk ile yoldaşiyız
 Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
 Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz

Güft ü gû-yı lalaka-perdâzdan renk almayız
 Tâ ezelden sâbitiz ikrârımızdan kalmayız
 Fülk-i kalbi yemm-i hakdan başka sûya salmayız
 [54]Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
 Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz

Bend-i merdân-ı hudâyız, bilmeyiz gayra niyâz
 Hubb-ı ehl-i beyt ile âlemde bulduk imtiyâz
 Olmayız - bir kere verdik- gayrıya ikrâr-ı sâz
 Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
 Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz

Mâcerasından cihânın her nefes ibretdeyiz
 Bunca yıl gezdik ne gördük bir aceb gayretdeyiz
 Şimdi hamd olsun ki geldik meclis-i ülfetdeyiz
 Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
 Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz

Fahrı bulduk dâmen-i izzinde biz fakrın müdâm
 Koymayız dâmânın elden mâ'adâsı bizce dâm
 Tuttuk İlhamî hakikat hânkâhın vesselâm
 Merkez-i sırr-ı hakikatde durur bir Nakşiyiz
 Mevleviyiz pâk dil, ikrârda Bektâşiyiz

Söyleyem hâl-i perişânım sana ey vechi ag
 Ah! çekti sineme dünya gamı binlerce dâg
 Derdi yâr, dermanı yâr, hiç bulmadım bir kalbi sag
 [55]Yâre minnet eylemekden artık etdim ben ferâg
 Üfleyüp ahım odıyla dilde yandırdım çerâg

Can verüp canâne etmişdim yolunda terk-i âr
 Pek de değmez külfete zâten hayât-ı müste'âr
 Âkıbet ağyâre düşdü gül, bana âsib-i hâr
 Yâre minnet eylemekden artık etdim ben ferâg
 Üfleyüp ahım odıyla dilde yandırdım çerâg

Sanma her dilber metâ'-ı hüsününe kıymet biçer
 Dost nedir, düşman nedir çeşm-i hakikatle seçer
 Bir de minnetle, kederle boş yere ömrün geçer
 Yâre minnet eylemekden artık etdim ben ferâg
 Üfleyüp ahım odıyla dilde yandırdım çerâg

Kimseler künc-i melâmetde tebehkâr olmasun
 Sadme-i seng-i sitemle zâr u bizâr olmasun
 Tîr-i dil-düz elemle çeşmi hûn-bâr olmasun
 Yâre minnet eylemekden artık etdim ben ferâg
 Üfleyüp ahım odıyla dilde yandırdım çerâg

Eyle İlhâmî hakikat bâbına tevcîh-i dil
 Arif ol, rind-i cihân ol yâri bil, ağyârı bil
 Sevdüğim Mevlâ'dır ancak tal'at-ı Leyla değil
 Yâre minnet eylemekten artık etdim ben ferâg
 Üfleyüp ahım odıyla dilde yandırdım çerâg

[56] Ah o gözlerdir beni dür etmeyen peymânenen
 Var mı farkı beste-i zencîrinin dîvânenen
 Ağlarım ben sen gülersen sevdiğim âyâ neden
 Ben de bıkdım doğrusu vaziyet-i bî-gânenen
 Bari öldür de beni kurtar gel ey sîmîn beden

Zülfünün zencîrini takdın bana tavk eyledin
 Va'd edüp lutf-ı visâli sonradan 'avk eyledin
 Âkıbet yakdın beni ateşlere sevk eyledin
 Ben de bıkdım doğrusu vaziyet-i bî-gânenen
 Bari öldür de beni kurtar gel ey sîmîn beden

Gönlümü kaptın âl etdin sonra gitmez mi güce
 Deldi sinem kirpiğin peykânı bir ucdan uca
 Var ciğerde bir nice yâre sengli ayruca
 Ben de bıkdım doğrusu vaziyet-i bî-gânenen
 Bari öldür de beni kurtar gel ey sîmîn beden

Şanına düşmez cefâ, sen mihrîbânımsın benim
 Mihrîbân olmak nedir? Ruh-ı revânımsın benim
 Hayf kim bir lütfu yok nev-res civânımsın benim
 Ben de bıkdım doğrusu vaziyet-i bî-gâneden
 Bari öldür de beni kurtar gel ey sîmîn beden

O nasıl hûnî bakışdır? Afet-i dünya mısın?
 [57] Yoksa kanlar saçıcı cellâd-ı bî-pervâ mısın?
 Etdin İlhâmî'yi Mecnun, sen aceb Leyla mısın?
 Ben de bıkdım doğrusu vaziyet-i bî-gâneden
 Bari öldür de beni kurtar gel ey sîmîn beden

MÜSEDDESÂT

Mersiye-i Seyyidü'ş-Şühedâ
 Muharremdir, yine kanlar revândır çeşm-i pür-nemde
 Resûl'ün kurretü'l-'aynı için dil-sûz matemde
 Şehîd-i Kerbelâ'nın âhı bir dâğ oldu sînemde
 Nice âşıkları vardır yanar bu aşk ile gamda
 Dîrîgâ kangı göz vardır ki kan dökmez bu âlemde
 Meğer ki olmasun rikkat dil-i evlâd-ı Mülcem'de

Bu zulm-ı sine-çâke katlanır mı kimsenin cânı
 Şimr-i mel'un yere sersün o sultân-ı şehîdânı
 Zemîn-i Kerbelâ üzre dökülsün ol şehin kanı
 Güneş zulmetlere düşsün, melekler etsün efgânı
 Dîrîgâ kangı göz vardır ki kan dökmez bu âlemde
 Meğer ki olmasun rikkat dil-i evlâd-ı Mülcem'de

[58] Siyeh gîsûsı vaktâ ki dem ile lale-gün oldu
 Zemin ü âsmân ol dem bütün feryâd ile doldu
 Behîştin verd-i ra'nâsı, resûlün gonçesi soldu
 Tahassürlerle ehl-i beyt-i ulyâ saçların yoldu
 Dîrîgâ kangı göz vardır ki kan dökmez bu âlemde
 Meğer ki olmasun rikkat dil-i evlâd-ı Mülcem'de

Şehîd-i Kerbelâ'dan iste her bir derde dermânı
 Bırakma dâmen-i pâkin umarsan hûr u gilmânı
 Akıt çeşmin sirişkin aşk ile doldursun ummânı
 Bu göz yaşı sebep düşdü erişdi deste dâmânı
 Dîrîgâ kangı göz vardır ki kan dökmez bu âlemde
 Meğer ki olmasun rikkat dil-i evlâd-ı Mülcem'de

Tutuşdum aşk ile İlhâmî zâhirde yanarım yok
 Dilim teşne, ciğer pürân, bana bir câm sunarım yok
 Akar çeşmim yaşı ol şâh için bir başka kârım yok
 Meded ey Sâki-i Kevser ki senden gayrı yârim yok
 Dîrîgâ kangı göz vardır ki kan dökmez bu âlemde
 Meğer ki olmasun rikkat dil-i evlâd-ı Mülcem'de

Fârîgiz kayd-ı adûdan himmeti derbânımız
 Hâne-i dilde vedâdı dâimâ mihmânımız
 [59]Ceddi-pâki Mustafâ'dır var buna îmânımız
 Başımız verdik bu yolda kanda kaldı cânımız
 Seyyid Battâl Gâzi'dir bizim sultânımız
 Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız

Bu vücûdun mâyesi kün işte bir katre meni
 Cümleye kıldı mükerrerem bak Cenâb-ı Hakk anı
 Uyma şeytân-ı racîme gözle dâim sen seni
 İbret al dünyada kim kalmış? Süleymanlar kanı?
 Seyyid Battâl Gâzi'dir bizim sultânımız
 Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız

Ravzası kasdıyla müştâkân vakf-ı âh olur
 Âşıkân vasfı cân-endâz-ı semt-i râh olur
 Eyleyen imsak-ı hürmet, nefesine bed-hâh olur
 Aşk ile hizmet-güzîn bâbî âli-câh olur
 Seyyid Battâl Gâzi'dir bizim sultânımız
 Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız

Merd-i meydan-ı şehâmet, şöhreti sâhib-i Kur'ân
 Mûnkir-i bî-dîni, ehl-i küfrü savletle uran
 Kal'a-i saht-ı Mesîhi feth edüp cündin yaran
 Bunca yerde hâsılı pâ-yı celâdetle duran
 Seyyid Battâl Gâzidir bizim sultânımız
 Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız

[60]Ceddi evlâd-ı Ali'ye rüyumuz olsun turâb
 Haydarâne harb ederdi ol şeh-i 'âli-cenâb
 Bir nice şebler cihâd uğrunda etdi terk-i hâb
 Cehd edüp İlhâmî bunlarla beraber et hitâb
 Seyyid Battâl Gâzidir bizim sultânımız
 Hazret-i Şâh-ı Velâyet server-i pîrânımız

MURABBAÂT

Dil âlemine doğdu güneş verdi ziyâyı
 Gösterdi gönül âyinesi de ümm-i kurâyı
 Zinhâr gözüm görme tehi beyt-i hudâyı
 Dikkatle bak âyîne de gör nûr-ı bekâyı

Da'va-yı ta'aşşuk kuru bir lâf ile olmaz
 Âşık olanın derd ü belâ çillesi dolmaz
 Erbâb-ı dilin her dem olur gonçesi solmaz
 Celb-i dil et incitme sakın sen fukarâyı

Tutdun diyelim sen şu fenâ mülkünü, ancak
 Kaç pâre eder olmasa anda nazar-ı hak
 [61]Encâmı döner zillet ü hüsrâna muhakkak
 Geçmişlere bak hissini al olma mürâî

Bak bir şu mezârda yatana kim idi evvel
 Pür-şa'şâ[‘a]-i câh idi her şey’i mükemmel
 Ya şimdi o varlıktan eser var mı? Ey ahvel
 Tutmuş yerini baykuş, öter dinle sadâyı

İlhâmî kanâatle bugün abd-ı kalender
 Versün ana bir cür'a yeter Sâki'-i Kevser
 Âlemde budur devlet-i pâyendeye masdar
 Gel sen de bana arkadaş ol gezme hevâyı

Kendi noksânını bilüp ârif ol
 Kimsenin aybını gözetme gönül
 Yetmiş üç millete bir nazarla bak
 Hak sevmiş yaratmış söz etme gönül

Sakın kallâş olup lakırdı düzme
 Kimsenin âleminde gönlünü üzme
 Düzelmüş bir işi yanılıp bozma
 Isınmış dilleri buz etme gönül

Yüz bin altun alsa yevmiye bir er
 Ölürsa mirâsdan sana ne değer?
 [62]Akrabâ, kabîlen olursa eğer
 Hakkına kâil ol naz etme gönül

Bu kızıl Şu ak baş diyüp hor bakma
 Kendini göz göre ateşe yakma
 Kendi yaptığımı âleme takma
 Yâreli çiğere tuz etme gönül

Dellâllık eyleyüp yalanlar atma
 Őurada burada halkı aldatma
 Küheylândır diyerek merkebi satma
 Âlemin gözüne toz etme gönül

İki yüzlülikle olma münâfık
 Cehennem âteŐine böyleler lâyıık
 Anlar âdem değil hayvân-ı nâtık
 El-hazer anlarla söz etme gönül

İlhâmî hâlini düşün bir Şöyle
 Dünyaya gelmekden maksad ne böyle
 Hakkın ni'metine çok Şükr eyle
 İhmâle düşüp de az etme gönül

[63]A dilber ben senin meddâhın oldum
 Goncalar açılmış hüsnün ilinde
 Şevk ile ötüyor bak gece gündüz
 Dinle nağmeleri can bülbülünde

AŞkı ile kitâb-ı hüsnün yazarım
 Ahû gözlerinde kaldı nazarım
 Geceler subha dek ağlar gezerim
 Değirmenler döner çeşmim selinde

Rüz u Şeb mu'tâdım manend-i hezâr
 Gülşen-i aşkında arz-ı âh u zâr
 Dönemem bu yoldan olsam da ber-dâr
 Mansûr'a benzedim zülfün telinde

Teslîmim rızâya bağladım kendim
 Geçer mi âşıkdan zülf-i kemendim
 YeŐil ördek avcısıyım efendim
 Sayyâd-ı aşk oldum dostun gölünde

Tutmuşum bu râhî sâbitem billâh
 Severim Hayder'i anarım her-gâh
 Kimi Kızılbaş der kimi Ak külâh
 Gezer bu İlhâmî halkın dilinde

[64]Asl ile iftihâr olunmaz imiş
 Âşıkâ nişan var da'vâya bürhân
 Âşıklar nişansız bulunmaz imiş
 Âşıkâ nişan var da'vâya bürhân

Hiç da'vâ eder mi merd olan kişi
 O merd-i meydandır mürd ile işi
 Terk eyle varlığı, bu gill ü gıışı
 Âşıkâ nişan var da'vâya bürhân

Hakkı biliriz şâhımız birdir
 Aşk ile çekilen âhımız birdir
 Ayrılık bilmeyiz râhımız birdir
 Âşıkâ nişân var da'vâya bürhân

Dünyayı gözüne eyleme perde
 Yücelmezsın sonra kalursın yerde
 Nasihâtim benim merd oğlu merde
 Âşıkâ nişan var da'vâya bürhân

İlhâmî başımda bu aşkın tâcı
 Beş harf ile yâ hû kıl istihrâcı
 Gönül hastasıyım yoktur ilâcı
 Âşıkâ nişan var da'vâya bürhân

[65]Bugün bülbüllerin feryâdı vardır
 Gelin seyr edelim şu gülîstânı
 Gonçeler ser çekmiş evrâka karşı
 Rûha safâ verir bağ u bostânı

Nasıl âh etmesün dursun andelîb
 Olmadı murâdı bir türlü nasîb
 Cân verüp yolunda zavallı garîb
 Âkıbet aşkının oldu kurbânı

Abdâllık meyini çeküp dolanlar
 Çerâğ-ı aşk ile yolun bulanlar
 Gönül sarâyında sultân olanlar
 Satranç tahtasında oynar cihânı

Bu fâni cihâna gügenme sakın
 Namerd olanlara hiç olma yakın
 Mevlâ'yı zıkr eyle edebin takın
 Sözlerim bülbülün tarz-ı beyânı

İlhâmî kendime çekdiğim demdir
 Çeşm-i nikâbını deldiğim demdir
 Nefsin ayağını çeldiğim demdir
 Bu dünya gam yükü fânidir fâni

[66]Her kimin meşrebi abdâl olursa
 Yazarlar deftere anı dîvâne
 Hakkı söyler âlemde hak bulursa
 Anılır şöhret ü şânı dîvâne

Aşkın defterine eyledim nazar
 Cümle âşıkları dîvâne yazar
 Arayup dilberi ağlayup gezer
 Baş açık hû çeker yani dîvâne

Abdâl olan terk eylemez cünûnu
 Okuyan o ilmi bilür fûnûnu
 Leyla'nın meftûnı âşık Mecnûn'u
 Bizim yanımızda sanma dîvâne

Evvel bil nefsin hakka ol yakın
 Adamlık sıfatın ol demde takın
 Harâbât ehline ilişme sakın
 Andadır gevherin kânı dîvâne

İlhâmî tutsa da cihânı sünbül
 Bülbülün feryâddan murâdı bir gül
 Ta'n etme kimseyi sonra işin kül
 Bu âlem fânidir fâni dîvâne

[67]Bülbül Şu günlerde sükûta dalmıŐ
 Derdi gülistândır fikri güldür gül
 Yine teselliyi gülşenden almış
 Hep ana râci'adır Şükrü güldür gül

ÂŞıklar hakikat Őarabın içmiŐ
 Dünyayı terk edüp serinden geçmiŐ
 Âlem-i vuslata bayrağın açmiŐ
 Mestâne dursa da sekri güldür gül

Yeter a sevdiğim çekdiğim yeter
 Bana bu ayrılık her Őeyden beter
 El değmedik gonca cennetde biter
 ÂŞığa dilberin bikri güldür gül

ÇeŐminden dökülür hep kanlı yaşlar
 Âhına dayanmaz dağ ile taşlar
 Kalkar seher vakti tevhîde başlar
 Garip İlhâmî'nin zikri güldür gül

Muhammed Ali'nin yolun bilmeyen
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünür
 İnkâr lekesini dilden silmeyen
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünür

[68]İkrâr verüp bir mürşide yâr olsa
 Feryâd edüp bülbül gibi zâr olsa
 İnkâr edüp son deminde hâr olsa
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünür

Nefs atna biner anı gezdirir
 İblis la'ın tarikinden azdırır
 Mürîd eder îmânını üzdürür
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünür

Evlâd-ı Ali'yi bilmeyen kişi
 Acebâ mahşerde ne olur işi
 Nîrân-ı haybetdir câ-yı sûziŐi
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünür

İlhâmî kurtulur işi sağladan
 Nâr-ı mihnetle gönül dağladan
 Bu âlemde ehl-i dili ağladan
 Sürüm sürüm sürüm sürüm sürünüz

Esmâ-i hüsnâdan aldım dersimi
 Âlemi yaradan Ferdîm var benim
 Allah, Rahman, Rahîm okudum
 Geceler subha dek virdim var benim

[69]Hikmet-i rabbânî benim efendim
 Anadan ser-mestim diremim kendim
 “Lâ” da yok işim “illâ” ya bendim
 Mekân-ı nûzhetde yurdum var benim

Ey kemân-ı ebrûvân, reşk-i sürûşân
 Nereden gelirsin yok mu bir nişân
 Sînede yâreler akl-ı perîşân
 Gönlümde bir müşkil derdim var benim

Dört unsur oldu bu cisme mâye
 Ervâhı eyledi hâlık himâye
 Nefsin askerine karşı komaya
 Dil ili şehrinde merdim var benim

İlhâmî âleme eyledim nazar
 Şükrü vird etmeli küfrândan hazer
 Yalnız âlemde zer mi mu'teber
 Rahmete çehre-i zerdîm var benim

Hevâ vü hevesle ol bakışda
 Gözüme bu dünya leyla göründü
 Tarikat bâbını tutaldan beri
 Erenler cümleden a'lâ göründü

[70]Oynadım dünyayı zarar eyledim
 Bâb-ı ma'rifetde karâr eyledim
 Yapdım duvarımı hisâr eyledim
 Burcu bedenleri bâlâ göründü

Rakipler elinden zehirler yutdum
Gavvâs-ı aşk olup seri sır etdim
Muhammed Ali'nin dâmenin tutdum
Dîde-i cânıma Mevla göründü

Ruhlar hâzır iken bezm-i (elest)de
Haps olmazdan evvel canlar kafesde
Hakdan hitâb geldi kulağım sesde
Lâ'yı terk eyledim illâ göründü

İlhâmî âhsız dil boşdur u dolmaz
Hakikat bağının gülleri solmaz
Gurbet sende gayri eğlenmek olmaz
Bundan böyle bize salâ göründü

Gezme şaşkın şaşkın ey deli gönül
Gün gibi delilin Kur'ân var iken
Sen de gel al nasîbini boş durma gönül
Matlaba müsâ'id meydân var iken

[71]Âkıbet tutuşdu sevdaya gönül
Başımı uğratdı gavgaya gönül
Nasıl düçâr olur iğvâya gönül
Şahım Ali gibi arslan var iken

Bilirim bigâne gözüme güler
Arkamdan zemm eder dişini biler
Sözde ben dervişi aldatmak diler
Kendinde bin türlü noksan var iken

İlhâmî oyunbaz yutamazsınız
Ucuz baha ile satamazsınız
Pelengim kavîdir atamazsınız
Seyyid Battâl gibi sultân var iken

Gördüm bir bülbülü feryâda düşmüş
Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın
Yoksa gülüne hârlar mı üşmüş
Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın

Bir dahi bağçene gelüp görmeyim
 El uzatup güllerini artık dirmeyim
 Söyle sırrın yâd illere vermeyim
 Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın

[72]Bülbül seni gördüm feryâda düşdüm
 Ben de senin ateşine tutuşdum
 Unutdum bildiklerim kendimden geçdim
 Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın

Söyle söyle derdin ben de bileyim
 Ağladıkça gözyaşını sileyim
 Mümkün ise imdâda koşup geleyim
 Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın

Ağyâre fâş etme tenhâca ağla
 Gönül yâresini sabr ile bağla
 İlhâmî'yi bari nârınla dağla
 Bülbül ne ağlarsın nedir feryâdın

Âlem-i ezelde bezm-i "elest"de
 Hitâb bir vârdır ikrâr da birdir
 Sirâc-ı kudretde, künc-i hikmetde
 Muhammed Ali'ye envâr da birdir

Üçler dü-âlemde birliğe yetdi
 Beşler de anların dâmenin tutdu
 Birlik lokmasını yediler yutdu
 Pîran-ı hakâyık esrârda birdir

[73]Çâr-deh ma'sûm ile on iki imâm
 On yedi kemer-bend cümlesi tamâm
 Bunlara çalındı kilik-i ihtirâm
 Hatt-ı istivâda kırklar da birdir

Sultan Şüca'eddin, Seyyid Battâl
 Şemşir-i şehâmet, kâfire kıtâl
 Anların bendesi İlhâmî Abdâl
 Pîrim Hacı Bektaş Hünkâr da birdir

Hengâm-ı seherde bülbül-i şeydâ
Gelüp bezm-i bağda feryâd eyledi
Gönlümde mevc urdu derya-yı sevâ
Ağlatdı, derdimi müzdâd eyledi

Kurtulup gafletten uyana geldim
Sandım ki kendimi divâne geldim
Derdimi durmayup hep yana geldim
Dağları delmeye Ferhâd eyledi

Kör körün katarın tutmuş yederler
Beni zemm eyleyüp bilsen ne derler
Güzeli sevmekle ithâm ederler
Ahmak rakip bunu da bir ad eyledi

[74]İlhâmî mihnete sabr etmeyince
Bir gülün çevresinde hâr bitmeyince
Canâne darılmaz can gitmeyince
Gönlümü bir melek irşâd eyledi

Mâh-ı Muharrem'de o rûz-ı gamda
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım
Zemîn ü âsumân bütün mâtemde
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Bu fâni dünyada kim oldu âbâd
Seyl-i gam eyledi gönlümü berbâd
Andıkca o günü eylerim feryâd
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Dâğ-ı Ehl-i-Beytdir âşıkâ nişân
Bu derde düşeli aklım perişân
Hem giryem ins ü cinle bütün sürûşân
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Bu facia beni hayrân eyledi
Yakdı ateşlere püryân eyledi
Dü çeşmim kahr ile giryân eyledi
Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Akl ermez kühüne hakkın bir râzı
 Bozulur mu levhde yazılan yazı
 İlhamî dervişin ol çâre sâzı
 Şah Hüseyin der de ağlar yanarım

Budur feleğin aslın sorarsan
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Tarih kitapların okdur ararsan
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Güvenme verdiği sıyt u şânına
 Nice uluların kıydı cânına
 Baykuşlar oturtdu hânümânına
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Muhammed Mustafa Şâh-ı Velâyet
 Bunlarken cümleden ehl-i kerâmet
 Anlar bile etdi bundan ferâgat
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 [75]Bilindi devrânın zevâli yetdi
 Yezid imamlara işkence etdi
 İçdi (Hasan) zehri bekâya gitdi
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 İmam Hüseyin etdi bî'ate da'vet
 Yezidi düşürdü gazaba gâyet
 Kerbelâ çölünde buldu şehâdet
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Düşdü Zeyne'l-Âbidin zindân-ı târe
 Koydu âşıkları feryâd ü zâre
 Yetmiş yıl sonra çekdiler dâre
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 İmam Bâkır buldu sonra şöhreti
 İmam Ca'fer andan aldı hücceti
 Çekdiler anlar da birçok mihneti
 Hala o dem bu dem, bu dem o demdir
 Nice demler mehâlike yetdiler
 Erenlerden dest ü dâmen tutdılar
 İmam Kâzım'a bühtân etdiler
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Şeh Mûsâ Rızâ'dır şâh-ı Horasan
 Şâh Takî bâ-Nakî sultân-ı zîşân
 Askeri Mehdi'dir hüccet ü bürhân

Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir
 Artıyor gittikçe gönlümün âhı
 Ruhları bizlere etsün nigâhı
 İlhâmî fakirin bunlar penâhı
 Hâlâ o dem bu dem, bu dem o demdir

Elest bezminde verdim ikrârı
 Şükruallah dedim imana geldim
 Bâde-i pür-şevk-i aşk-ı dildârı
 İçerek âleme mestâne geldim
 Bir vakit nefis ile tuğyân eyledim
 Bir vakit cismimi uryân eyledim
 Bir zaman âlemi seyrân eyledim
 Arayı arayı sultâna geldim
 Sebât-ı sabrîma bakdılar benim
 Kemendi boynuma takdılar benim
 Aşk odına sinem yakdılar benim
 Çeküp getirdiler dîvâna geldim
 Rehber elim tutdu vardım ileri
 Pir kabul eyleyüp dedi gel beri
 [76]Dört kapuya verdim selâm, seri
 Ortaya koyarak meydâna geldim
 O bezme erenler ayak kodular
 Hidmetin kutludur abdâl dediler
 Soydular cismimi anda yudular
 Can gözü açıldı uyana geldim
 Pir tutdu gûşumu etdi nasihat
 Harâm yeme, yalan söyleme gâyet
 Bâtıldan tebâ`üd gerçeğe hizmet
 İşitdim kuvve-i irfâna geldim
 O demde kalmadı gönlümde melâl
 Kabâyı aldılar, verdiler bir şal
 Resenim boynumda İlhâmî Abdal
 Meydân-ı aşk içre kurbâna geldim

Âlem-i ezelde ben seni sevdim
 Yoğıdı hiç eser tenden a sanem
 Muhammed Ali`yi candan seversen
 Ayırma özünü benden a sanem
 Kirpiğin sanki ok, kemandır kaşın
 Bir acep sun`ısın güzel nakkâşın

Ne mutlu canıma olsan yoldaşım
 Gül açdı gidelim bundan a sanem
 Yoluna eyledim canımı fedâ
 Çekinme yardımcı yaradan Hüdâ
 Sen kimin neslisin nedir bu edâ
 Bir tel mi kopardım senden a sanem
 Ben seni gönülden böyle sevmişken
 Lâyık mı haberin olmasun benden
 Sahte mi sanırsın yoksa bu şîven
 Anlamam o türlü fenden a sanem
 Taksan da boynuna âhen reseni
 Dünyaya değışmez İlhâmî seni
 Bir dolu sun da mest eyle beni
 Sayende olayım rûşen a sanem

Ben seni sevdiğim demden
 Aman Leyla'm Leyla'm dedim
 Melek mi geldin ademden
 Aman Leyla'm Leyla'm dedim
 Kaşların kudret kalemi
 Yakdı, yandırdı âlemi
 [77]Âşık derdinden öle mi?
 Aman Leyla'm Leyla'm dedim
 Gönlümü bend etdin güzel
 Şimdi değil ta ezel
 Yektâ yaratmış Lem-yezel
 Aman Leyla'm Leyla'm dedim
 Aklımı başımdan aldın
 Deryâ-yı sevdâyâ saldın
 Yetiş nerelerde kaldın
 Aman Leyla'm Leyla'm dedin
 Sen Yûsuf-ı Ken'ân mısın
 Cân içinde cânân mısın
 Güzellere sultân mısın
 Aman Leyla'm Leyla'm dedin
 İlhâmî'dir benim adım
 Çıkmakda arşa feryâdım
 Rahm et artık ver muradım
 Aman Leyla'm Leyla'm dedim
 Yine bir dilberin oldum meftûnu
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû

Leyla-yı cemâlin âşık Mecnûnu
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû
 Gülzâr-ı sevdâda hayrân gezerken
 Didâr-ı gül cân hânesin bezerken
 Evrâk-ı hikmeti şöyle süzerken
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû
 Ne güç olur ayrılığa düşmesi
 Ne hoş olur yâr ardından koşması
 Durmaz akar dîdelerim çeşmesi
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû
 Sevdaya düşmeyen gönül neredir
 Âşığı öldüren derd perdedir
 Acebâ sevgilim şimdi neredir
 Deli gönül bir ah çeker bir de hû
 Yar yolunu candan tutan merd olur
 Reng-i rûyü altun gibi zerd olur
 Dokunmayın gidişine derd olur
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû
 İlhâmî gülzâr-ı aşka bülbülüm
 Güzeller içinde birdir bir gülüm
 Göklere çıkıyor aks-i gulgulüm
 Deli gönül bir âh çeker bir de hû

[78]Var mı benim gibi dertli bir daha
 Rûz-ı şeb kanlı yaş dökücü benim
 Gönülde açılan müdhiş yâreye
 Gubâr-ı elması ekici benim
 Bilinmezse ne var kadr ü kıymetim
 Mahvîyem mahvîyyet resm ü âdetim
 Gönül kıranlarla yokdur ülfetim
 Devha-i riyâyı sökücü benim
 Muhammed Mustafa kân-ı şefâ'at
 Aliyyü'l-Murtazâ Şâh-ı Velâyet
 İklim-i saâdet, râh-ı selâmet
 Bu deşte dağ gibi çökücü benim
 Âşığa dâimâ işte bu şehrah
 Aşk ile etdirir âhlar hergâh
 Günâhım ise Allah ey Vallâh
 Yüklendiğim yükü çekici benim
 İlhâmî Abdâl'ı soran var ise
 İzini izleyüp süren var ise

Meydan-ı âlîde gören var ise
Livâ-yı himmeti dikici benim

Bir acâyip derde oldum giriftâr
Benim bu derdime derman olur mu
Ne müneccim bilir, ne Lokman anlar
Benim bu derdime dermân olur mu
Çıkup Arafât'a niyâza dursam
Yetmiş bin hüccâcdan çaremi sorsam
Resûl eşîğine yüzümü sürsem
Benim bu derdime derman olur mu
Resenim boynumda ol şaha varsam
Kanlı kefenimi eğnime sarsam
Ağlasam, sızlasam, yansam, yalvarsam
Benim bu derdime derman olur mu
Mürüvvet erenler! Demem ârifim
Kendi günahımı ben mu'terifim
Her hâlde lertzânım dâim hâ'ifim
Benim bu derdime derman olur mu
İlhâmî kerâmet kâmdır Ali
Tâ ezel bezminde demişim belî
Allah'ın arslanı o kudret eli
Benim bu derdime derman olur mu

[79]Bir günahkâr, âciz düşkün kulum ben
Ne haddim var benim dervîş olmağa
Çeşit çeşit renkler ile mülevven
Ne haddim var benim dervîş olmağa
Gönül derdi etdi beni serseri
Bulmadım hâlîme lâyıık bir yeri
Cümlenin ben kemteriyim kemteri
Ne haddim var benim dervîş olmağa
Dervîş olan pir dâmenin tutmalı
Gâh kahrın, gâh zehrin yutmalı
Bu dünyayı cehd edüp unutmalı
Ne haddim var benim dervîş olmağa
Kem mayeyi her katâra almazlar
Yalvarsa da içeriye salmazlar
Anlar yalan bilmez, zevke dalmazlar
Ne haddim var benim dervîş olmağa
Hidmet kemerini bağlamalıdır

Yalvarup, yakarup ağlamalıdır
 Aşk ile çoşarak çağlamalıdır
 Ne haddim var benim derviş olmağa
 İlhâmî dertlidir devrân gözedir
 Hidmet-i pîrâna boynun uzadır
 Bende dimem dervişliğe sezâdır
 Ne haddim var benim derviş olmağa

Geldi vedâ'laşdı bir zülfî siyah
 Sineme yareler açdı gidiyor
 Bu hicrân oduna yanarsam evvâh
 Başıma ateşler saçdı gidiyor
 Uyan a sevdiğim güneş yüceldi
 Bülbülün feryâdı bağrımı deldi
 Ruhü kabz etmeğe üç melek geldi
 Aldı emanetin çekdi gidiyor
 Soydular cismimi etdiler uryân
 Gözlerim kan ağlar, ciğerim püryân
 Sinem yaylasında bir suna ceylan
 Körpe kuzuların seçdi gidiyor
 Uçdu Leyla'm uçdu kaldı otağı
 Mecnun ise her dem dolaşır dağı
 Gönlüm eğlencesi, yüreğim yağı
 Ecel peymânesin içdi gidiyor
 Arttı İlhâmî'nin derd ü belâsı
 Ne yapsun zavallı yâr mübtelâsı
 [80]Beni terk eyledi çeşmim cilâsı
 Can kuşu kafesten uçdu gidiyor

GAZELİYÂT

Sen sabûr ismin azizim vird edüp çekdin mi hiç
 Gözlerinden subha dek hûnîn yaş dökdün mü hiç
 Şerha dâr-ı navek-i hicrân olan bir sîneye
 Çâre-cû-yı iltiyâm oldun da tuz ekdin mi hiç
 İddi'â-yı ilm ile nush eyliyorsan âleme
 Söyle aşk zencîrinin kullâbını çekdin mi hiç
 Kibr eden zü'l-kibriyâdan bilmem etmez mi hicâ[b]
 Hak yolunda ta'na seng ile düşüp çökdün mü hiç
 Halka hakkı söyleyüp, İlhâmî pendin dinleyüp
 Nefsin ıslah eyleyüp meydana tuğ dikdin mi hiç

Viridin olsun feyz istersen hemân ism-i Vedûd
 Matla'-i nur-ı hidâyet fahr-i kevneyn-i dÛrûd
 Gir vücûdun şehrine seyrân edüp bul hakkı sen
 Haşr u neşri anda gör ki ittisa'ı bî-hûdud
[81]Kibr için şeytana la'net eyledi Bârî Huda
 Biz türabiyiz ki kıldık âdeme 'arz-ı sücûd
 Gevher-i nutk-ı ilahi var edüpdür âlemi
 "Kün" deyince bu cihân başdan başa buldu vücûd
 On sekiz bin âlemi seyrân edüp bâ-emr-i hakk
 Şimdi İlhâmî şu fâni sahneye etdi vürûd

Bağlanup dünyaya ey dil mâlike etme gurûr
 Mâl bir vehm ü hayaldir son demin semt-i kubûr
 Teşne dil pertev salanlar Kerbelâ meydânına
 Ser verüp serdar olanlar içdiler mâ'-i tahûr
 Eyleyenler dergeh-i şâh-ı Ali'ye intisâb
 Buldular ayn-ı hayatı oldular dürc-i sÛrûr
 Remz-i Ehlullah'a âgâh ol, bütün ervâh-ı pâk
 Şeh Hüseyin'in mateminde etdi isbât-ı huzûr
 Şimr'e, Mervane, Yezid'e sell-i seyf-i la'net et
 Hidmet-i âl-i abâda etmeyim dersen kusûr
 "Mûtû kable en temûtû" sırrını bildin ise
 Dâimâ hayy-ı ebedsin bekleme hiç nefh-i sÛr
 Bende ol âl-i abâya çekme ey İlhâmî gam
 İstinâd et ayet-i (lâ taknetû)ya hak gafur

[82]Cihâna geldiğim demden beri gönlüm perişandır
 Bu gam ayrılmadı benden hemîşe dilde mihmândır
 Gönül teşne, ciğer pÛryân cihânın mâcerasıyla
 Felek güldürmedi gitdi dü çeşmim eski bârândır
 Suçum bildim, gelüp bâb-ı atâya tövbe-kâr oldum
 Melazû'l-âlemin ah, mekârim kânı sultândır
 Ne hâsıl defter etsem de bu cÛrmün yok ki pâyânı
 Hakikatde bilenler cÛrmün ancak kâmil insandır
 Selâmet himmet-i mürşidle hâsıldır bu âlemde
 Ne bilsin "men aref" sırrın o ki aslında hayvândır
 Sorarsan bülbülün ne her seher feryâdına bâis
 O da mest-i likâ, kuşca murâdı bir gülîstândır
 Bu derd-i aşk-ı İlhâmî aceb deryâ-yı kudretdir
 Denür dillerde derd ama nice bin derde dermândır

Kalb-i zârım ey güzel feryâdgâh etmek nedir
 Derdime agâh iken hâlim tebâh etmek nedir
 Âşıkta cevri eylemekden zevk-yâb olmakdasın
 Zevk edüp sen, âşıkı pür âh vâh etmek nedir
 Şâhrâh-ı lütfi ağıyâra küşâde eyleyüp
 Can fedâ üftâdegâna sedd-i râh etmek nedir
 Hânûmân-ı kalbi ateşzâr kılmak, sonra da
 [83]Pişgâhımda durup nasb-ı nigâh etmek nedir
 Evvel İlhamî'yi şâd-ı bezm-i lütf etmiş iken
 Şimdi bu biçârenin bahtın siyâh etmek nedir

Ne isterler aceb benden ne malım ne menâlim var
 Ne ölmekten kaçır canım, ne mihnetden melâlim var
 Nihayet sahn-ı dünyada bana dirlik harâm oldu
 Derûnum teşnelik yakdı ne âbım ne sıfâlim var
 Ne mektep medrese gördüm bu halka nush u pend etsem
 Bana derler nasihat kıl ne ilmim ne kemâlim var
 Ferâgat eyledim artık bütün ikbâl-i dünyadan
 Ne kaftanım ne câmem var hemân bir köhne şalım var
 Bana ta'nen dime zâhid bu bir câhil Kızılbaş'dır
 Muhibbim! Âl-i peygamber gibi nûr-ı cemâlim var
 Cenâb-ı Hakka şükr olsun soyundum cümle varlıktan
 Değişmem keşkûlüm çarha, ne câhim ne celâlim var
 Derûnun derdini açma yeter İlhamî nâdâna
 Erenler dâmenin tut var sana bir hoş makâlim var

Güenme vaz'ına çarhın buna asla karar olmaz
 Görüş merdan ile bezm-i esâfil pâydâr olmaz
 Yüze gülstün ko namerd, sen ayağın vezn ile bas dur
 [84]Buza uğrar yolun yoksa kayarsın hiç duyar olmaz
 Ne anlar şahs-ı câhil remz-i ârifden abes sormak
 Ki ârif genc-i dîgerdir anın sîmi ayâr olmaz
 Varup bir pire teslîm ol, sarıl dâmân-ı irşâda
 Cihânda bundan eslem bir tarîk-i feyz-bâr olmaz
 Hazer kıl gevher-i aşkı varup nâdâna arz etme
 Sanırlar seng-i bî-hâsıl ana bir pul sayar olmaz
 Görürsen her kimin aybın hemân setr eyle İlhamî
 Bu çarh-ı bî-kararın rengi yok bir ferde yâr olmaz

Tâ ezelden vermişiz ikrârı var îmânımız
 İstifâ kâni Muhammed'dir ulu sultânımız

Fakrı fahr etdik gönülden varlığı tard eyledik
 Hacı Bektaş-ı Veli ser-defter-i pîrânımız
 Subha dek gülbângımız Allah'dır, ya Hayy deriz
 Yok şeriki birdir Allahu azîmü'ş-şânımız
 Dâima gül aşkına bülbül gibi nâlendeyiz
 Mâcera-yı ehl-i beyte kan saçar çeşmânımız
 Etmeyiz nâdâna rağbet dehre sultân olsa da
 Mahrem-i esrâra İlhâmî fedâdır cânımız

Sakla sırrın açma ey dil dil dile olmaz kıyâs
[85]Herkes âdem şeklen amma kul kula olmaz kıyâs
 Çok şecer vardır cihânda dalı gül, ezhârî gül
 Büyü tedkîke gelince gül güle olmaz kıyâs
 Serçeyi zerrîn kafesde beslesen bin nâz ile
 Nağme ne, gülşen ne bilmez, bülbüle olmaz kıyâs
 Mest eder gîsû-yı dilber âşık-ı üftâdeyi
 Pîç-i zülf-i dilberân bir sünbüle olmaz kıyâs
 Hâme-i nakkâş-ı kudret bak neler resm eylemiş
 Nokta-i ilm-i hakikat fülûle olmaz kıyâs
 Çok semend-i bâd-[pe]ymâ vardır İlhâmî fakat
 Hiçbiri kıymetde hakkân Düldüle olmaz kıyâs

Bir görüşde gönlümü hüsnüle hayrân eyledin
 Âkibet ey meh beni meşhûr-ı devrân eyledin
 Kavs-i ebru, tîr-i müjgânından artık el-aman
 Sinemi pür-şerha kıldın, didemi kan eyledin
 Çâk çâk hasret oldu câme-i sabr u sükûn
 Fart-ı sûzişin beni bir düşmen-i cân eyledin
 Neydi evvelki inâyetler, nevâzişler, dirîg
 Gördüğüm ol demlere şimdi peşimân eyledin
 Hâsılı biçare İlhâmî'yi yakdın ateşe
 Âb-ı nâb-ı lûtf ile ağıyârî şâdân eyledin

[86]Değildir bir karar üzre bu gerdûn
 Gehi pür şevk eder gönlü gehi hûn
 Çalış kesb-i safâyı kalb u cân et
 Yolun doğrult varup bir pire el sun
 Denî dünyâ için emvâle tapma
 Senin hasmındadır kimyâ vü altun
 Niçün ikrâr edüp sonra dönersin
 Demezler mi sana vâh şahs-ı mağbûn

Ey İlhâmî ölüm var ayrılık yok
Bu yolda şahidimdir Râbb-ı bî-çûn

Cân feda ey cân-ı canân sen ulu sultân için
Kıl beni manzûrım ol zat-ı refiû'ş-şân için
Mücrim-i dil-hasteyim ben derde dermân isterim
İşte geldim bir tehî destim sana ihsân için
Bin hata etdim bu bâbda bir 'atâ etsen ne var
Ehl-i Beyt-i Mustafa'nın etdiği peymân için
Hayretimden serseri gezdim nice yıl bî-karar
Kerbelâ-yı aşk içinde zebh olan kurbân için
İbret al bak ankebûtun hane-i berdûşuna
Bir misafir hanedir İlhâmî bu mihmân için

Mecnûn oldum bak nigârım gelmedi
Leylâ-yı dil işvekârım gelmedi
Bildi gözlerimden meftûnluğumu
Ana nisbet dilfigârım gelmedi
Ferhad'ı deldiği kaya ağlatmaz
Der ki evvâh Şîrîn yârim gelmedi
Gül eğmiş boynunu hârın elinden
Bülbül ağlar gül-'izârım gelmedi
[87]Pervâne perr açup döner der müdâm
Şem'ine yanmaya nârım gelmedi
İlhâmî sefinem engine düşdü
Gark oldu kaptanım varım gelmedi

Açıldı gonca-i ra'nâ yine bir hâre yaslandı
Yanık bülbül tahayyürden düşüp divâre yaslandı
Nasıl yanmaz, nasıl kan ağlamazmış zümre-i uşşâk
O şühun hâl-i Hindûsî gül-i ruhsâre yaslandı
Görünce şem'a-i hüsnün bakın pervâne-i dil-sûz
Fedâ-yı aşkı oldu bî-muhâbâ nâre yaslandı
Ne afetsin sen ey hüsn-i tüvân-efgen acep bilmem
Ki Mansûr oldu her şöyle gören bak dâre yaslandı
Gelir mi öyle bir gün ki miyân-ı halkda densün
Garip İlhâmî gitdi sâ'id-i dildâre yaslandı

Behey gafîl uyan artık gözün aç bak zaman geçdi
Bu bir vehm ü hayal ancak hemân geldi hemân geçdi
Gönül âyinesinden mâsivâ jengin çalış pâk et

Zaman-ı fırsat işte berk-i hâtıfdir aman geçdi
 Murâdın âdem olmaksâ kabul et fahr eyle fakrı
 Bu yol sâlikleri bil ki sırâtı bî-gümân geçdi
 [88]Ne âlemler ne demlermiş geçen eyyâm İlhâmî
 Safalar, zevklerle geldi ama pek yaman geçdi

Bir nefes göstermedin uşşâka devr-i re'feti
 Âdet etdin ey felek gûyâ ki derd ü mihneti
 Ol kadar mehcûr kaldım semt-i râhatdan ki ben
 Vahşetim vardır safâdan gamla etdim ülfeti
 Fahr-i fakre mâlikim âlemde devlet istemem
 Yüz çevirdim eyledim bezm-i hevesten uzleti
 Tatlıdır sözde bu bezmin şerbeti ma'nâda semm
 Var harâbât ehline anlardan öğren lezzeti
 Bulmadım âlemde İlhâmî hayatın zevki
 Anladım teslimdir canâna cânın râhatı

Nefsini iskât edüp insan olan anlar bizi
 Vâsıl-ı ma'mûre-i irfân olan anlar bizi
 Meclis-i erbâb-ı dilde cânîşîn-i ma'rifet
 Râh-ı hakda sâhib-i bürhân olan anlar bizi
 "Hel etâ" sırrın düşünsün ârif olmak isteyen
 Kabzadâr-ı seyf-i hakk, pür cân olan anlar bizi
 Sırr-ı pâk-ı "men aref" de âkılân hayrân olur
 Mazhariyyetle buna sultân olan anlar bizi
 [89]Âzim ol mahv-ı vücûda devlet İlhâmî budur
 Mahrem-i mahviyyet-i merdân olan anlar bizi

Ashâb-ı Kehf'in Esâmîsini Hâvi Bir Kıt'a
 Sırr-ı aşkı duydu (Yemliha) olup lâl u hamûş
 (Mekselina) oldu dâna-yı hafâyâ-yı sürûş
 Bâde-i tevhîdi (Mislina) ya işrâb etdiler
 Bî-tekellûf etdi nûş (Mernuş, Debernuş, Sazenuş)
 Cur'a kalmışdı meger câm-ı (Kefeştaytuş) da
 Kâselis-i bezm olup (Kıtmir) dahi kalmadı boş